

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Fakulta pedagogická

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce:

RKZ - stav bádání a diskuse o pravosti po roce 1989

Vypracovala: Nela Kovářová

Vedoucí práce: [prof. PhDr. Miloš Zelenka, DrSc.](#)

České Budějovice 2016

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Miloši Zelenkovi, DrSc. za odborné vedení práce a za cenné rady, které mi pomohly tuto práci zpracovat. Také chci poděkovat své rodině, která mě podporovala během celého studia a která mi pomohla vůbec studovat.

5. května 2016

Nela Kovářová

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou JU elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

5. května 2016

Nela Kovářová

Abstrakt

Práce se bude zabývat utříděním veškerých vědeckých testů a rozborů. Vypsáním hlavních zastánců a odpůrců pravosti RKZ. Uvedením založených společností na obranu či odpor RKZ, například Almanach rukopisné obrany a Česká společnost rukopisná. Dále se bude zabývat rozbohem divadelní hry „České nebe“, která obsahuje satiru s názvem „Rukopisné padělky“, kterou napsal „Dr. Zdeněk Svěrák“.

Abstract

The bachelor thesis sorts and classifies scientific tests and analyses. It deals both with the main proponents and opponents of the RKZ's authenticity and with scientific societies aiming to stand up or to protest against the genuineness of RKZ such as Almanach rukopisné obrany and Česká společnost rukopisná. Another aim of this thesis is to analyse the drama “České nebe” by Zdeněk Svěrák that satirizes the so-called “handwritten forgeries”.

Obsah

1. Úvod	8
2. Nález RKZ	10
2.1. Nález RK	10
2.1. Nález RZ	11
3. Boje o RKZ	14
3.1. První odsuzovatel	14
3.2. Soudní proces s Václavem Hankou	14
3.3. Razury	16
3.4. Boje v letech 1886-1887	16
3.5. „Hanka fecit“	20
3.6. Začátek nového století	20
3.7. Kriminalistické zkoumání v roce 1967-1971	21
3.7.1 RZ	22
3.7.2 RK	23
3.7.3 Oponentura ke zkoumání Ivanovova týmu	28
3.7.4 Stanovisko ke zkouškám r. 1967-1971	29
3.8. Zkoumání po roce 1989	29
3.8.1 Samizdatové práce Julia Enderse	30
3.8.2 Zpřístupnění Protokolů RKZ	32
3.8.3 Studie prof. Daneše	34
4. Odpůrci RKZ	36
4.1 Josef Dobrovský	36

4.2 Tomáš Garrigue Masaryk.....	39
4.3 Jan Gebauer.....	42
4.4 Miroslav Ivanov.....	46
5. Obhájci RKZ.....	50
5.1 Václav Hanka.....	50
5.2 Josef Jungmann.....	52
5.3 Jaroslav Šonka.....	54
5.4 Julius Enders.....	56
6. Společnosti na obranu či odpor RKZ.....	59
6.1. Česká společnost rukopisná.....	59
6.2. Almanachy rukopisné obrany.....	61
6.2.1 Almanach rukopisné obrany I.....	61
6.2.2 Almanach rukopisné obrany II.....	62
6.2.3 Almanach rukopisné obrany III.....	62
6.2.4 Almanach rukopisné obrany IV.....	63
6.2.5 Almanach rukopisné obrany V.....	63
7. Rozbor divadelní hry „České nebe“.....	64
8. Závěr.....	70
9. Použité zdroje.....	72
9.1 Literatura.....	72
9.2 Internetové stránky.....	73
9.3 Filmografie.....	74
9.4 Periodikum.....	74

SEZNAM ZKRATEK

ARO – Almanach rukopisné obrany

AV ČR – Akademie věd České republiky

ČSR – Československá společnost rukopisná (do r. 1952) a Česká společnost rukopisná (od r. 1989)

ČT – Česká televize

DJC – Divadlo Jára Cimrmana

FF – Filozofická fakulta

JC – Jára Cimrman

KSČ – Komunistická strana Československa

KÚ – Kriminalistický ústav

NM – Národní muzeum

RK – Rukopis Královédvorský

RKZ – Rukopis Královédvorský a Zelenohorský

RZ – Rukopis Zelenohorský

VB – Veřejná bezpečnost

1. ÚVOD

Za téma své bakalářské práce jsem si zvolila tematiku Rukopisů královédvorského a zelenohorského (RKZ). Tyto dva rukopisy jsou prodchnuty skrz na skrz tajemstvím, které se s nimi vleče už skoro dvě stě let. První záhadou je, kdo je jejich skutečným autorem. Tato otázka nebyla dosud se stoprocentní jistotou vyřešena, i když na scéně rukopisné otázky je jeden, který je skloňovaný s Rukopisy ve všech pádech a tím člověkem je Václav Hanka. Spolu s ním se kolem autorství Rukopisů hovoří ještě o dvou mužích, kteří byli Hankovými přáteli, a to Josef Linda a František Horčíčka. Odpůrci RKZ skloňují tato tři jména, když mluví o jejich autorech. Naproti tomu zastánci RKZ vidí v Rukopisech historii českého jazyka, která byla právě v období jejich objevení, v období Národního obrození, velice žádaná, jelikož dosud neexistoval žádný dochovaný rukopis, který by dokládal podobu staročeštiny z 9. až 14. století.

Druhou záhadou je pravost RKZ. Po celá dvě staletí se vedou doslova boje o dokazování jejich původu. V době nálezů RKZ byl národ nadšen staročeským rukopisem a ten, kdo by se pokusil jen naznačit jejich podvrh, byl okamžitě haněn a umlčován. Proti tomuto jedinci se obrátil celý národ. Tím prvním odvážlivcem byl Josef Dobrovský, který Rukopis Královédvorský (RK) považoval za pravý, ale o Rukopisu Zelenohorském (RZ) neměl valné mínění. Poté následovaly další a další boje.

Ve své bakalářské práci se budu zabývat nejprve velice krátce nálezem RKZ, následně sesumarizováním rukopisných bojů od počátku jejich nalezení až do současnosti. Během prvního boje se na stranu obhájců spolu s Václavem Hankou postavil celý národ proti odvážlivci Josefu Dobrovskému. Dále pak bojů v letech 1886-1887, kdy stál proti národu T. G. Masaryk spolu s Janem Gebauerem, kteří si vyžádali zkoumání Rukopisů z hlediska chemického. Dále pak boje o Rukopisy na začátku 20. století, následně zkoumání tzv. Ivanovova týmu, které přineslo do celé rukopisné problematiky spoustu nových otázek, a nakonec se budu zabývat i zkoumáním RKZ po roce 1989.

Dále pak se budu věnovat významným osobnostem kolem Rukopisů. Nejprve čtyřem důležitým odpůrcům RKZ, J. Dobrovskému, T. G. Masarykovi, J. Gebauerovi a M. Ivanovovi, následně čtyřem zastáncům RKZ, V. Hankovi, J. Jungmannovi, J. Šonkovi a J. Endersovi. U každé osobnosti se budu nejprve krátce zabývat jejich

životem a důležitým dílům, poté se budu věnovat jejich vztahu k Rukopisům a u každé osobnosti ještě neopomenu přidat alespoň jeden citát.

Předposlední kapitola se bude zabývat společnostmi, které vznikly díky RKZ. Nejprve Českou společností rukopisnou, která vznikla už na začátku minulého století, ale jejíž působení bylo zastaveno komunistickým diktátem. Následovat bude rozbor pěti knih Almanachů rukopisné obrany (ARO), které mají za úkol dostat Rukopisy do podvědomí širší veřejnosti a které dokazují ve svých článcích hlavně pravost RKZ.

Poslední kapitola mé bakalářské práce bude věnována rozboru díla Járy Cimrmana „České nebe“, které podává vtipnou formou nález RKZ.

2. NÁLEZ RKZ

2.1 Nález RK

Popisů nálezu Rukopisu Královédvorského Václavem Hankou je mnoho. Ve většině naučné literatury se k tomuto tématu uvádí, že dne 16. září roku 1817 navštívil Václav Hanka Dvůr Králové. Nevyskytl se zde náhodou. Narodil se nedaleko ve vesničce Hoříněves a navíc jeho milá pocházela ze Dvora Králové. Miroslav Ivanov (1994) uvádí ve své knize „Utajené protokoly“: „*Hanka si prohlíží město, líbí se mu, pak zamíří ke kostelu, jde rychle do tamější věže, všude je plno prachu a pavučin – a najednou, ano, najednou spatří nějaké staré listiny. Opatrně je bere do rukou, vynáší ven – a tady radostně vykřikne.*“ (s. 21) Podle Miroslava Ivanova se jednalo pouze o divadelní představení pro obyvatele Králového Dvora, aby uvěřili v nález a tedy i v originalitu RK.

Václav Hanka našel dvanáct celých pergamenových listů a dva listy, které nebyly zcela kompletní, jako by vznikly rozpůlením jedné strany pergamenu. Navíc všechny listy vypadaly tak, jako by byly vytrženy z nějaké básnické sbírky, jelikož se na nich našly jakési znaky, které by mohly znamenat, že se jedná o výňatek dvacáté páté a dvacáté osmé kapitoly s tím, že navazují na předchozí básnické sbírky. (Ivanov, 1970)

Pergamenové listy obsahují šest lyrických, dvě lyrickoepické a šest epických básní. Lyrické básně nesou název: Kytice, Skřivánek, Žezhulice, Róže, Opuštěná a Jahody, lyrickoepické básně se nazývají: Sbyhoň a Jelen a nakonec epické básně s názvy: Oldřich a Boleslav, Zábój (neboli O velikém pobití), Ludiše a Lubor, Beneš Heřmanův (neboli O pobití Sasíkův), Čestmír a Vlaslav a nakonec Jaroslav (neboli O velikých bojích křesťanů s Tatary). Po celkovém součtu se jedná o 1261 veršů, které roku 1819 vyšly pod vedením Václava Hanky. (Pernes, 2011)

Jak bylo již uvedeno, pergamenové listy RK nebyly nalezeny v celku. Hned první báseň Oldřich a Boleslav není celistvá a také je zcela zřejmé, že před ní se nacházela ještě jedna báseň, která je nám neznámá. Důvody, proč vlastně máme z RK nejen celé stránky, ale i čtyři pergamenové útržky na čtyřech stranách, jsou podle Julia Enderse (1991) tyto: „*Pergameny byly rozstříženy chrámovými kostelníky a padly za obět' opravám měchů u varhan, jak je obecně známo.*“ (Enders, s.14) Na konci všech

pergamenových listů a po básni Skřivánek se nachází ještě jedna ne zcela ucelená báseň, ze které máme jen pouhá čtyři slova: „*Zakrákoče v hradě vr(ána)...*“ (Enders, s.52)

Jak již bylo řečeno, Václav Hanka našel RK ve Dvoře Králové, a on sám to nijak nevyvracel, tedy alespoň do té doby, než byl nařknut, že RK je podvrh a on je jeho pisatelem. A proto se roku 1858 rozhodl bránit a tím započal soud, kde musel Hanka jako žalobce doložit jasné a ověřitelné důkazy, a tedy dokázat svou pravdu. Základem soudního sporu nebylo, zda je RK pravý či nikoli, ale že je Hanka pouhým nálezcem, nikoli autorem. (ARO IV., 1997)

Hned na začátku soudního sporu uvedl Václav Hanka, i když to dříve nikde neuváděl, že RK nenalezl sám, nýbrž s kaplanem Pankrácem Borčem, na jehož pozvání do Dvora Králového přijel. Do věže kostela šli spolu za účelem prohlídky starobylých husitských šípů a nezůstali jen u toho, procházeli veškeré listiny a starožitnosti a pak našli za skříní oné listy pergamenu, které byly kupodivu psány česky. (ARO IV., 1997)

2.2 Nález RZ

Rukopis Zelenohorský, který byl dříve nazýván Libušiným soudem, byl poslán dopisem nejvyššímu purkrabí hraběti Františku z Kolovrat v listopadu 1818. Dopis obsahoval dva pergamenové listy vypadající starobyle, ale hlavně také dopis nálezce pergamenů. Pisatel v dopise uvedl, že pergameny byly „*snad po staletí... pohozeny v prachu. Protože však znám názory svého pána, který je zarytý německý Michl, znám jeho zaujatost proti Národnímu muzeu – raději by ty listy nechal spálit či zplesnivět než aby je věnoval tomuto ústavu – dostal jsem nápad, poslat tyto listy Vaší Excelenci anonymně. Kdybych uvedl jméno, byl bych v nebezpečí, že přijdu o své místo... Píši olůvkem, aby nebylo možno poznat mou ruku.*“ (Ivanov, 1970, s.12)

Anonymní odesílatel dopisu purkrabímu Františku z Kolovrat našel RZ v domácí knihovně svého pána, protože se jednalo o text psaný staročeštinou, bylo třeba jej rozluštit. Dešifrování pergamenů dostal za úkol Josef Dobrovský, který však po mnohých pokusech text nerozluštil. Poté se nabídli Josef Jungmann a Václav Hanka, kteří po několika dnech slavili úspěch a text přepsali do novočeštiny. Josef Dobrovský to nedokázal pochopit, a tak označil RZ za podvrh. Josefa Jungmanna s Václavem Hankou označil za pravé pisatele RZ a Josefa Lindu za jejich pomocníka, který vymyšlený text na pergamen napsal. Josef Dobrovský neopomněl ještě dodat, že RK

sloužil Josefu Jungmannovi a Václavu Hankovi jako inspirace k sepsání RZ. Později se zjistilo, že by nálezcem mohl být důchodní Josef Kovář, který měl RZ nalézt už v roce 1817 a po nějaké době odeslat Františku z Kolovrat. RZ byl původně označen za nález zřejmě z 9. nebo 10. století. (Ivanov, 1970)

Zámecký kaplan Voříšek se věnoval dějinám Nepomuckého města, a tak napsal páteru Václavu Krolmusovi, zdali by mu nemohl nějak pomoci a povědět mu, co ví o Nepomuku a Zelené Hoře. Páter Krolmus mu dodal nejen knihy, ale také mu sdělil, že kdysi byly na zámku Zelené Hoře objeveny starobylé pergamenové listy. Mělo se jednat o rok 1817 a nalézt je měl jistý důchodní Josef Kovář. Josef Kovář po nález starobylých listů zašel za Františkem Boubelem, u kterého zjišťoval hodnotu nález. (Ivanov, 2000)

Podle Hankova přítele Legise Glückseliga byl autorem dopisu, který byl zaslán purkrabímu Františku z Kolovrat, Robert Vaněk. Na svou obranu a jako svůj důkaz poukazyval L. Glückselig na ne moc průkaznou Vaňkovu zlobu, když se mluvilo jako o autorovi pouze o Václavu Hankovi. Je důležité dodat, že Legis Glückselig v té době nevěděl, že Norbert Vaněk byl ve skutečnosti Hankův kamarád. Fakt, že Václav Hanka tuto skutečnost přede všemi zcela vědomě zatajil, vede k důvodnému podezření, že Legis Glückselig nevěděl vše. L. Glückselig chtěl jednoduše chránit svého kamaráda Hanku, nechtěl, aby byl obviňován jako v případě RK. V té době se otázkou pisatele onoho dopisu zabýval i prof. Václav Vladivoj Tomek, který se věnoval písmoznalectví. Jeho závěr zněl, že autorem dopisu nebyl Norbert Vaněk, jak tvrdil Legis Glückselig, nýbrž důchodní Josef Kovář. Pokud by si však dnes chtěl někdo tuto otázku, kdo je vlastně autorem dopisu, zodpovědět, měl by smůlu, jelikož dopis se ztratil. (Ivanov, 2000)

Další rozpor vedl Legis Glückselig proti Františku Horčičkovi, který se ozval zřejmě, že záviděl slávu, která byla Václavu Hankovi věnována. František Horčička sám sebe označil za nálezce a to především v období svého stáří, kdy toto tajemství prozradil páteru Václavu Krolmusovi. Když se však F. Horčička označil za nálezce RZ, z nejasných důvodů slíbil děkanu Františku Boubelovi, že nikomu nic neřekne, ale zřejmě mu ješitnost nedala, a tak se jen tak mezi řečí zmínil o nález RZ Františku Palackému a Josefu Dobrovskému. Ti jako by jej vůbec neslyšeli a tuto informaci nebrali v potaz. I zde stál L. Glückselig na straně Hankově, aniž by věděl, že tak jako Norbert Vaněk, tak i František Horčička byl Hankovými přáteli. Václav Hanka ani

v tomto případě neřekl nic o tom, že i František Horčíčka byl jeho přítel, což by vedlo minimálně k dalším otázkám, které by mohly poodhalit pravdu. Václav Hanka se jednoduše bál, že by RZ byl označen za falzifikát, a tak raději mlčel. (Ivanov, 2000)

Než bylo zjištěno, že se RZ našel na zámku v Zelené Hoře, býval rukopis nazýván Libušin soud. Pergamenové listy RZ obsahovaly báseň nejen o Libušině soudu, ale také báseň s názvem Sněmy, která zřejmě souvisí s Libušiným soudem. RZ je zaznamenán na dvou pergamenových dvoulistech, což znamená, že text básně je uveden na osmi stránkách. U básně Sněmy se zřejmě jedná o závěr nějaké neznámé básně, kterou nemáme celistvou, stejně jako Libušin soud, kterému chybí konec. Obecně je známo, že Libušin soud pojednává o sporu dvou bratrů Chrudoše a Šťáhlava, jež má rozsoudit kněžna Libuše. Podle Julia Enderse (1991) byl RZ více než básnickou sbírkou spíše písni, která sloužila k zapamatování a ne k četbě.

3. BOJE O RKZ

3.1 První odsuzovatel

Za začátek bojů s RKZ můžeme pokládat období, kdy vyšly, tedy v roce 1817 a 1818. Za prvního odpůrce pravosti RZ lze označit Josefa Dobrovského, který se proti němu ohradil již po jeho vydání. J. Dobrovský označil prakticky okamžitě, že RZ je falzum a samozřejmě neopomněl svá tvrzení doložit důkazy. Například bylo Dobrovskému velmi podezřelé, že se v RZ nachází jméno „Čech“. Nejvíce mu však bylo podezřelé, že se mu do rukou nedostal originál RZ, nýbrž pouze obyčejná napodobenina. Za padělatele RZ považoval Dobrovský nejen Václava Hanku, ale také Josefa Jungmanna a Václava Lindu. Kvůli váženosti Josefa Dobrovského nevyšel RZ na našem území, ale nejdříve byl vydán v Polsku a Rusku. (<http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/>)

J. Dobrovskému si nikdo netroufal odporovat, i když si většina myslela opak, ale přece se našel jeden, který se s ním pustil do polemiky. Byl to Alois Svoboda. Jednalo se spíše jen o zdvořilostní rozmluvu dvou osob s rozdílným názorem. Zvrat k postoji RKZ nastal až po smrti J. Dobrovského, kdy už se neměl Dobrovský jak bránit a kdy už zastáncům neměl jak oponovat protiargumenty. V roce 1840 byl vydán vědecký spis „*Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache*“, ve kterém byly zveřejněny chemické a mikroskopické zkoušky Augusta Cordy, které samozřejmě mluvily pro pravost RKZ. Vědecký spis uveřejnili dva spisovatelé František Palacký a Pavel Josef Šafařík. (<http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/>)

3.2 Soudní proces s Václavem Hankou

Podle M. Ivanova (2000) předcházelo soudnímu procesu jasné politikaření. Když slavily rukopisy čtyřicet let svého nálezu, začali se ve Vídni zajímat o jejich protiněmecký podtext a samozřejmě se to začalo okamžitě řešit. Muselo se však dbát na to, aby se nikdo nedozvěděl, že v tom má prsty Rakousko-Uhersko. Tuto věc si vzal na starost policejní ministr Kempen, který přenesl tento úkol na pražského policejního ředitele Antona von Päumanna. Všechny důkazy, které Päumann nasbíral, předal zpět ministru Kempenovi, který materiály předal pplk. Schmidtovi. Nakonec bylo rozhodnuto, že v časopise *Tagesbote aus Böhmen* budou vydávat fejetony proti Václavu Hankovi a tedy proti nálezu RKZ. Fejetony byly vydávány samozřejmě anonymně.

První fejeton s názvem „*Rukopisné lži a paleografické pravdy*“ byl uveřejněn v říjnu roku 1858 a byl zaměřen všeobecnou cestou, tedy obecně na literární podvrhy, jež jsou předkládány jako středověké rukopisy. Druhý fejeton už se zaměřuje na konkrétní díla, nejen RKZ, ale také Milostnou píseň krále Václava a Píseň Vyšehradskou. Následující fejeton se zaměřuje především na názory odpůrců pravosti. Čtvrtý fejeton poukazuje na názory Josefa Dobrovského a pátý již zaujímá jasný nedůvěřivý postoj vůči Václavu Hankovi, poukazující převážně na jeho spojení se staročeskou školou. (Ivanov, 2000)

V té době se 67letý Václav Hanka ohrazuje a okamžitě podává žádost k soudu, aby navrátil svému jménu čest. Jelikož však podal žádost Hanka, musel on sám dokázat, že není autorem RK. V tomto soudním procesu tedy nešlo o to, zda jsou RK středověké památky. (ARO IV., 1997)

Důležitým důkazním prostředkem byli samozřejmě svědci. Problém byl, že už to bylo 41 let od nálezů RK, a tak byli někteří svědci po smrti, jako třeba Pankrác Borč, a jejich výpovědi byly zprostředkovány od jejich příbuzných či známých. Z přeživších u soudu vypovídali František Trnka a syn kostelníka Jan Šafr, dalšími svědky byli: Josef Pelikán, farář Vogel, A. Bürgl, L. Petera, Fr. Kafka, aj. Václav Hanka sdělil pod přísahou veškeré okolnosti nálezů, tedy že se jednalo o skutečnou náhodu. (ARO IV., 1997)

V. Hanka stál u soudu proti redaktorovi časopisu *Tagesbote aus Böhmen* Davidu Kuhovi, ten se u soudu bránil tím, že nechtěl nikoho urazit. Soud se však vyslovil ve prospěch Václava Hanky a D. Kuha odsoudil dne 26. srpna 1859 ke dvěma měsícům vězení, ztrátě 100 zlatých jako kauci a musel ještě uhradit soudu soudní výlohy. David Kuh s rozsudkem soudu nesouhlasil a podal návrh na odvolání, které bylo následně zamítnuto. D. Kuhovi se do vězení nechtělo, a tak se snažil různými způsoby jak se vyhnout výkonu trestu, až nakonec napsal samotnému císaři, což se mu vyplatilo. Nejvyšší soudní dvůr ve Vídni dne 12. dubna 1860 pozměnil rozhodnutí soudu a Kuhu osvobodil. (ARO IV., 1997)

Pro obhájce RK měl výsledek tohoto soudního procesu obrovský význam, protože v té době patřili RK mezi světové bestsellery a navíc šlo o důkaz českého jazyka působícího již ve středověku, což dosud nebylo. Kdyby se prokázalo, že jejich

středověký původ je lež, mělo by to obrovský dopad nejen na vlastenecké myšlení, ale i na jejich okamžitou nezajímavost. (ARO IV., 1997)

3.3 Razury

V letech 1880 byly zkoumány razury (tj. oprava písma vyškrábáním). V dochovaných písemnostech ze středověku se též nacházely razury, problém však nastává v počtu razur v RK. Každý středověký písař se někdy spletl a použil metodu razur, ovšem v porovnání středověkých rukopisů a RK je veliký rozdíl, jelikož v RK se nachází nadlimitní množství razur, než bylo běžné, v průměru jde asi o 3-4x větší množství razur. (Ivanov, 2000)

Dalším problémem bylo, že se v RK objevují i razury mnohem mladšího typu, tedy v rukopisu se nacházejí jak staré, tak i mladé razury. Tuto abnormalitu zastánci RKZ vysvětlili jednoduše, odkázali na soudní proces s Václavem Hankou, kde se Hanka doznal, že s Josefem Dobrovským některé razury opravoval, ovšem důkaz opět chybí. A J. Dobrovský to už během soudního procesu nemohl potvrdit, jelikož byl mrtev. Zkoušky písma však mluví pro Václava Hanku, protože komise, která toto zkoumala a za pomoci destilované vody došla k závěru, že nové razury mizí a starší jsou odolnější a drží na pergamentu RK. (Ivanov, 1970)

3.4 Boje v letech 1886-1887

Doposavad boje o RKZ probíhaly za zavřenými dveřmi, ale s příjezdem Tomáše Garrigua Masaryka do Prahy, se boje přesunuly z vědeckého pole na pole celého národa. Masaryk odsuzoval fanatičnost obhájců RKZ, jež se nezajímala o důkazy nepravosti a odsuzovala jakékoli protinázory. Podle T. G. Masaryka je velmi důležité znát pravdu a ne slepě věřit v pravost. (Ivanov, 1970)

Masaryk napsal pro periodikum Athenaeum mnoho článků, které obsahovaly rozbory RKZ z mnoha různých vědeckých oborů. Články se zabývaly RKZ z hlediska chemického, historického, textologického, paleografického, sociologického a estetického. Některé jeho myšlenky zůstaly zcela bez odezvy, ale u některých našel spojence. Například pokud se jednalo o tzv. paralely, našel T. G. Masaryk spoustu přívrženců, protože v RKZ se objevilo mnoho chyb z hlediska historie, které byly doloženy z kronik zaznamenávající středověk. Například u básně Oldřich a Boleslav (neboli O pobití Polanův) se hlavní hrdina Výhoň Dub podílí na vyhnání Poláků

z Prahy, jenže podle doložených historických záznamů k tomu došlo v roce 1004. A takovýchto nesrovnalostí se v RK nachází hned několik. (ARO IV., 1997; Haman, 2010)

Vedle T. G. Masaryka se do boje proti RKZ pustil i Jan Gebauer, uznávaný vědec ve svém oboru. Zajímavé přitom je, že sám Gebauer ještě v roce 1885 RK obhajoval, protože věřil v jeho pravost. Jan Gebauer nejprve prozkoumal všechny Hankovy spisy, aby mohl následně porovnat jeho dílo a dílo RKZ z hlediska jazykového. Přesvědčil se, že RKZ napsal Václav Hanka, jelikož Gebauer našel stejné chyby jak v RKZ, tak v Hankových spisech. Nehledě na to, že z hlediska jazykového se RKZ nedá pokládat za pravé, jelikož nejde o středověkou češtinu, což dokazují podle Jana Gebauera především jeho hláskoslovné zákony. (Ivanov, 1970; ARO IV., 1997)

Další muž, který se přidal na stranu Jana Gebauera a Tomáše Garrigua Masaryka byl univerzitní profesor Jaroslav Goll. Jaroslav Goll se však přece jen od Gebauera a Masaryka lišil tím, že své názory sice sdělil, ale nepovažoval je za nevyvratitelné. Tím také předpověděl, nutno dodat, že velice pravdivě, dlouhou budoucnost bojů o pravost či nepravost RKZ. Jeho myšlenkám odpovídá také to, že nepodepsal tzv. silvestrovský manifest, jenž měl ukončit spor nepravosti RKZ. V roce 1886 rozebral Jaroslav Goll velice dopodrobna básně z RK: Jaroslav, Beneš Heřmanův a Oldřich a poukázal v nich na nesrovnalosti z hlediska dějin. Například v básni Jaroslav poukázal na to, že v básni se jasně píše, že český národ vyhrál ve velké bitvě nad Tatary u Olomouce ve 13. století, jenže podle doložených historických záznamů byl český národ Tatary poražen. (Ivanov 2000; ARO IV., 1997)

Poté co se Tomáš G. Masaryk a Jan Gebauer ujistili o nepravosti RK z hlediska několika vědních oborů, jako jsou estetika, historie, textologie, paleografie a sociologie, chtěli mít také jistotu i v oboru chemie. Tak se stalo, že se roku 1886 zřídila chemická komise, jejímiž členy byli dvě chemické autority ve svém oboru Antonín Bělohoubek a Vojtěch Šafařík, dále pak univ. prof. Václav Vladivoj Tomek, prof. Dr. Josef Emler, Jan Gebauer a Martin Hattala. Je důležité dodat, že oba dva chemikové jak Bělohoubek, tak Šafařík pracovali nezávisle na sobě. Nemluvili spolu o svých výsledcích, jednoduše se nijak neovlivňovali. (Ivanov, 1970)

Prof. Bělohoubek vypracoval svou studii RK o obsahu 90 stránek, tedy velice podrobně. Antonín Bělohoubek se ve své práci zaměřil především na písmo, zkoumal

červené úvodní iniciály, kterými začíná každá báseň a o kterých se domníval, že se jejich původ nachází ve středověku, neopomněl prozkoumat stáří použitého inkoustu. Kromě písma se prof. Bělohoubek zabýval také počtem nalezených mikrografů (tj. malinká písmenka od středověkého písaře pro jiného písaře zabývajícího se jeho textem), zkoumal zbytky po linkování na pergamentu RK a jejich barvu a nezapomněl prostudovat i pergamen. (Ivanov, 1994)

Prof. Bělohoubek zkoumal písmo za pomoci destilované vody, za předpokladu, že pokud je pergamen RK starý tak, jak se uvádí, tedy ze 14. století, pak by měl inkoust na pergamentu odolávat. Jenže nic není tak jednoduché, i tady vše závisí na tom, co všechno inkoust obsahoval, na tzv. „křídováním“ pergamentu a mnoha dalších proměnných. (Ivanov, 1994)

Své teoretické domněnky si Antonín Bělohoubek vyzkoušel i prakticky a to na památkách nejen ze 14. a 15. století, nýbrž i ze století 18. a 19. Na dochovaných rukopisech si svou teorii ověřil a došel k závěru, že RK jsou pravé: „*Uváživ výsledky zkoumání zrale a nestranně, dospívám při závěru této zprávy k posudku tomuto: Rukopis královédvorský chová se po stránce mikroskopické a mikrochemické v podstatě tak, jako nepochybně starobylé rukopisy z věku, do něhož se klade.*“ (Ivanov, 1970, s.26)

Druhým pověřeným chemikem byl Vojtěch Šafařík, který svou práci o RK sepsal v deseti stranách. Ve své studii se věnoval, tak jako prof. Bělohoubek, mikrografům a písmu, jež po bližším prozkoumání odpovídá starobylému věku. A stejně jako prof. Bělohoubek i Vojtěch Šafařík došel svým nezávislým zkoumáním ke stejnému výsledku, tedy že RK je starobylého původu. (Ivanov, 1970)

Chemické výsledky od prof. Bělohoubka a Vojtěcha Šafaříka byly obrovský šok pro všechny mladé vědce vyskytující se kolem časopisu Athenaeum, protože očekávali, že chemické výsledky jasně potvrdí jejich závěry o RK jako o falzu. Obrovským šokem to bylo nejen pro Tomáše G. Masaryka, ale především pro Jana Gebauera, který výsledky razantně odmítl v časopise Athenaeum, kde se k celé věci vyjádřil a kde také stanovil podmínky, za kterých by se RK měl zkoumat a on sám by pak v chemické zkoušce věřil. Zde jsou Gebauerovy podmínky (Ivanov, 2000):

- RK by se měl porovnat s jinými rukopisy a to z roku 1817 (tedy roku jeho nálezu) a ze 14. století (ze kterého má RK pocházet), přičemž by badatelé měli mít nejlépe více než jeden takový rukopis z daného období
- Navíc by dochované rukopisy, určené pro zkoumání RK, měly mít nejen stejné stáří, ale také by měly být psány na stejném pergamenu jako má RK, tedy naprosto stejné složení pergamenu jako má RK
- Inkoust by měl být stejný jako má RK
- Inkoust by měl být nanášen v tom samém množství na pergamen jako u RK
- Písmo by mělo být vryto i stejně silně na pergamen
- Pergamen by měl být vystaven týmž samým přírodním podmínkám za celá staletí či za několik desítek let jako pergamen RK

Pouze za takovýchto podmínek smí být RK porovnáván s jiným rukopisem. Jenže takovéto podmínky byly a jsou naprosto nemožné splnit. Obhájci se Gebauerovi smáli s tím, že si tyto podmínky vymyslel, aby nemusel uznávat výsledky chemiků V. Šafaříka a A. Bělohoubka, ale Jan Gebauer si stál za svým názorem: *„Přednesená dobrozdání pánův prof. Šafaříka a Bělohoubka důkazu takového neobsahují. Poznávám to dílem sám, pokud totiž jako laik ku posouzení postačuji, dílem byl jsem o tom poučen se stran jiných, totiž od odborníkův, ke kterým jsem se obracel. Tito odborníci promluví o naší věci odbornicky, jakmile budou nálezy pp. prof. Bělohoubka a Šafaříka authenticky dány na veřejnost. Já jsem prozatím jenom nabyt ujištění, že v tom, co jmenovaní pp. zkoumatelé našli, důkazu nahoře žádaného není. (...) Nepodobá se, že by chemie a mikroskopie vůbec byly s to, dokázati pravost a stáří nějakého rukopisu podezřelého.“* (ARO IV., 1997, s.72-73)

Pro Gebauerovo přesvědčení mluvil i fakt, že prof. Bělohoubek našel v RK v básni „Neklan“, přesněji v první iniciále „N“ básně „Neklan“ na str. 14, tzv. berlínskou modř. O berlínské modři se vědělo, že byla vynalezena až v roce 1704, tedy o čtyři století déle než ze kterého má pocházet RK. Zajímavé na tom bylo, že prof. Bělohoubek objevil ještě pod berlínskou modří další barvy, z čehož tedy usuzoval, že berlínskou modří nějaký písař pouze obtahoval vybledlou iniciálu „N“. (Ivanov, 1970)

V období roku 1886-1887 se někdo přidal k obhájcům, jak se to stalo u prof. Bělohoubka a někdo zase na druhou stranu se přidal k odpůrcům, jako třeba Jan

Gebauer. Ať tak či onak obhájci i odpůrci, si našli ve výsledku zkoumání to, co chtěli najít, ale všichni si stáli za svým přesvědčením. (ARO IV., 1997)

3.5 „Hanka fecit“

V roce 1899 přišel Ladislav Dolanský s převratným objevem, který byl důležitý především pro odpůrce RK. Prof. Dolanský zkoumal zvláštní značky, kterých bylo v RK skoro 70. Tyto zvláštní značky zkoumal už i František Palacký, ale k žádnému vysvětlení či odhalení nedospěl. Jenže prof. Dolanský ve zvláštních značkách viděl písmena, přesněji řečeno několik písmen ležících v těsné blízkosti na sobě. Všech sedmdesát značek Dolanský zkoumal, ale nenašel pro ně žádné vysvětlení. Jednou však narazil na stranu čtyři, kde se na třetím řádku zdola nachází změř takovýchto neidentifikovatelných červených značek. Po bližším prozkoumání našel, podle jeho slov, důkaz podvrhu RK, ve značkách smysl a rozluštil tento propletenec jako podpis Václava Hanky. Zvláštní značky přeložil doslova jako: *V HANKA FECIT* (tedy: *V. Hanka udělal*). Tento fakt uveřejnil Ladislav Dolanský v časopise *Listy filologické* a nenašel se nikdo, kdo by odporoval Dolanského nálezu, nebo spíše nebyl nikdo, kdo by si tento fakt v RK ověřil na vlastní oči, a tak byl nálezn „*V Hanka fecit*“ brán jako další fakt, který svědčí o nepravosti rukopisu. (ARO IV., 1997; Ivanov, 2000)

Objev prof. Dolanského měl obrovský význam nejen pro všechny odpůrce RK, ale tento objev přispěl k tomu, že se RKZ přesunuly v literatuře o čtyři století dopředu, tedy se řadily do období Národního obrození a ne jako doposud do období středověku. (Ivanov, 2000)

3.6 Začátek nového století

V prvních dvou desetiletích nového dvacátého století se po jakýchkoli zkoumáních slehla naprosto zem. V roce 1913 sice pověřila Česká akademie věd prof. Dr. Viktorina Vojtěcha, aby z hlediska fotografického podrobně prozkoumal RKZ. Jenže do hry vstoupily dějiny a v roce 1914 počala 1. světová válka. Ke zkoumání RKZ se vrátil univ. prof. V. Vojtěch až v roce 1927. Odklad Vojtěchovy práce o 14 let byl jen ku prospěchu věci, jelikož fotografie prodělala veliký pokrok. V. Vojtěch studoval rukopisy skrze mnoho vlnových délek, skrze několik druhů filtrů, za pomoci různých druhů osvětlení. (Ivanov, 1970)

O rok později dospěl prof. Vojtěch k těmto závěrům (Ivanov, 1970):

- Domnělý kryptogram „V Hanka fecit“ nemá žádný význam, jde pouze o písářovu čmáranici
- Po prozkoumání RZ dospěl k názoru, že se nejedná o palimpsest (tj. na pergamentu došlo k seškrábání a ke znovunapsání jiného textu)
- Nenalezl žádné známky nepravosti

Na opačné straně si vzal Václav Flajšhans článek od Viktorina Vojtěcha a doplnil jej svými poznámkami, z nichž vyšlo najevo, že Flajšhans nevěří v pravost rukopisů a za jejich falzátora označil Václava Hanku. Článek Viktorina Vojtěcha s poznámkami Václava Flajšhans vyšel v roce 1930 v České grafické unii v Praze. V roce 1940 sepsal prof. Vojtěch veškerá svá několikaletá bádání v RKZ a stále si stál za svým názorem o pravosti rukopisů. Na stranu obhájce se postavil i vědec František Mareš. (<http://zfdanes.sweb.cz/>; Ivanov, 1970)

3.7 Kriminální zkoumání v roce 1967-1971

Dlouhou dobu se kolem rukopisů nic zvláštního nedělo, skoro celých čtyřicet let. Až v roce 1967 se dala dohromady skupina lidí z různých oborů, aby se opět a velice podrobně podívala na otázku pravosti či nepravosti rukopisů Královédvorského a Zelenohorského. Skupinu dal dohromady PhDr. Miroslav Ivanov, který musel požádat komunistickou vládu, aby mu poskytla originály rukopisů, ale také o to, aby mu poskytla tým, který se bude bez jakýchkoli nátlaků zabývat jen pravdou. Členové tzv. Ivanovova týmu byli: doc. ak. mal. Jiří Josefík, dr. Jaroslav Šonka, pplk. Dobroslav Srnec, mjr. Jindřich Sitta a samozřejmě i PhDr. Miroslav Ivanov. (Ivanov, 2000)

Pplk. Dobroslav Srnec se zabýval kriminální technikou, jeho kolega mjr. Jindřich Sitta pracoval v té době v oddělení chemickém. Oba dva pracovali v té době v Kriminální ústavu (KÚ) Veřejné bezpečnosti (VB). Dr. Miroslav Ivanov (odpůrce RKZ) byl spisovatel a k výzkumu přispěl svou historickou znalostí. Doc. Jiří Josefík byl přizván k výzkumu jako odborník na restaurování středověkých maleb a dr. Jaroslav Šonka (obhájce RKZ), známý překladatel, přispěl svou historickou znalostí sporu RKZ. Ivanovův tým vycházel nejen z toho, jak byly rukopisy zkoumány Bělohoubkem a Šafaříkem, ale i ze zcela nových metod, jako použití např. rentgenu, laseru, UV lampy, atd., ale také se počítalo s tím, že po tak dlouhé době věda opět pokročila kupředu, takže se i chemické procesy během let zdokonalily. (Ivanov, 2000)

3.7.1 RZ

Nejprve se Ivanovův tým zaměřil na zkoumání RZ. Tedy rukopisu, o němž se hovořilo již brzy po jeho nálezů jako o falzifikátu. Doc. Josefík se věnoval krakelám (tj. trhlinky v barevných vrstvách písma) o nichž se vyjádřil: „... *nalezl jsem v krakelách oranžovočervené barvy, stopy zelené látky, kterou byl napsán RZ, musela tam být oranžovočervená písmena či značky o mnoho dříve. Kdyby měly sloužit jako neумы pro RZ, musely by být zhotoveny buď po napsání textu RZ, nebo alespoň současně s ním. Ale ne před ním tak dlouho, že dokonce vytvořily i krakely...*“ (Ivanov, 1970, s.65)

RZ má čtyři iniciály: A, C, V, D, přitom každá se nachází na jedné straně RZ. Doc. Josefík určil, že každá iniciála má nejprve oranžovočervenou vrstvu, tj. že tyto čtyři iniciály jsou původní, tedy středověké. (Ivanov, 1970)

Za použití rentgenu vyšlo najevo, že se před velkými iniciálami RZ jako kdyby nacházel zřejmě nějaký text, který byl odstraněn a na něm pak byl napsán text RZ zelenou barvou. (Ivanov, 1970)

Ivanovův tým se věnoval i domnělého Dolenského kryptogramu „*V Hanka fecit*“. V tomto případě byl přizván ke zkoumání univ. prof. dr. Jiří Fiala, který spolu s dr. Šonkou a doc. Josefíkem rozluštili mazaninu jako dva nápisy napsané velice těsně na sobě. Shodli se na tom, že se jedná o gotické latinské písmo a rozluštili z něj latinské slovo „*palmus*“, tedy *žalm*. (Ivanov, 2000)

Doc. Josefík prozkoumal podrobněji čtyři iniciály RZ a došel k názoru, že v případě první iniciály „A“ se dříve nacházela jiná iniciála, která byla zakulacená. O dalších třech iniciálách („C“, „V“ a „D“) neměl nejmenší pochyb, že jsou původní. (Ivanov, 2000)

Dr. Šonka narazil v bibli na místo, kde se iniciály nacházejí. Ovšem na místě, kde v RZ stojí první iniciála „A“, uviděl Šonka iniciálu „D“, která by odpovídala zakulacení, jak říkal doc. Josefík. Tedy je možné, že dr. Šonka našel přesnou kopii žalmů z bible, ze které falzátor udělal RZ. (Ivanov, 2000)

Nově našel Ivanovův tým, mezi linkami RZ, i linky, které se k RZ nejen nehodí, ale také mu nedávají žádný smysl. Jediným rozumným vysvětlením je, že jde o linkování jiného textu než je RZ. (Ivanov, 1970)

Všichni se jednoznačně shodli na tom, že RZ je palimpsest, že se jedná o vytržené stránky z bible, konkrétně ze žaltáře. Poslední tři iniciály RZ, tedy „C“, „V“ a „D“ jsou zbytky původního textu. Z pergamenu na kterém je dnes RZ se dříve nacházelo jiné písmo psané inkoustem, které nechal pisatel RZ odstranit, a po kterém zůstaly zbytky linkování. Jednoznačně se tedy Ivanovův tým shodl na tom, že RZ je falzum. (Ivanov, 1970)

Toto odhalení nebylo nižádným překvapením a i zastávce rukopisů dr. Šonka nenamítal nic proti usnesení o nepravosti RZ. Vždyť u celého procesu zkoumání byl přítomen. V případě RZ se nejednalo o žádnou novinku, jak už bylo řečeno, o jeho nepravosti nebyl pochyb. (Ivanov, 1970)

3.7.2 RK

Do RK vkládali své naděje jak obhájci, zde dr. Šonka, tak odpůrci, zde dr. Ivanov, každý doufal ve svou pravdu a odpovědi se jim dostalo hned několik.

Nejprve se Ivanovův tým zaměřil na Bělohoubkovy výsledky z roku 1886-7. Prof. Bělohoubek, který ve svých chemických zkouškách, podle jeho názoru, prokázal pravost RK, se podle Ivanovova týmu zmýlil. Bělohoubkova tzv. oživovací zkouška dokazující stáří písma selhala hned při prvním pokusu. Když vzal Ivanovův tým k vyzkoušení Bělohoubkovy teorie texty Jana Gebauera, které Gebauer napsal, aby ukázal, jak lehké je provést kopie středověkých rukopisů, zjistil, že Bělohoubkova oživovací zkouška vykazuje pozitivní účinek na Gebauerovy texty. Tj. texty napsané před necelým stoletím. Jak by tedy jeho zkouška mohla určit rukopisy starší o několik století, když nerozezná ani rukopis napsaný před necelým stoletím. (Ivanov, 2000)

Doc. Josefík se pokusil vytvořit inkoust s rezavou barvou, jakým je psán i RK. Zaměřil se samozřejmě při svých pokusech na chemikálie, které byly v 19. století dostupné. Doc. Josefík se pokusil napodobit falzátora RK, aby dokázal, že inkoust nemusel být středověký. Zadařilo se a Jiří Josefík přišel na změt' tří chemikálií, ze kterých následně vznikne rezavá barva inkoustu, jedná se o chlorid železitý, klovatinu a octan amonný. (Ivanov, 1970)

Mjr. Sitta naopak potvrdil Bělohoubkovy závěry, které se týkaly iniciály „N“ u básně „Neklan“. Potvrdil, že se jedná o tzv. berlínskou modř a že nad ní je teprve naneseno zlato. Jindřich Sitta použil na písmeno laser, aby zpřesnil své závěry a

výsledkem bylo, že písmeno obsahuje kyanoželeznatan železitý, tedy berlínskou modř. (Ivanov, 1970)

Další věcí, kterou bylo nutné prozkoumat, proč je RK tak neuspořádaný, proč jsou z některých listů jen utržené proužky. Tuto otázku zodpovídal sám Václav Hanka během svého soudního procesu v roce 1858, kde uvedl svou domněnku, že farníci, kteří se vyskytovali poblíž kostela v Zelené Hoře, kteří měli přístup k rukopisům, je využívali k utěsnění svíček ve stojanech, a proto je také trhali. Jenže v roce 1887 prohlásil Jan Gebauer, že nejprve byly pergameny odtrženy, a následně se na nich napsal text, tedy Hankově verzi nevěřil. (Ivanov, 2000)

Ivanovův tým přišel na to, že Jan Gebauer měl pravdu, a samozřejmě k tomu měl i důkazy. Jedním takovým důkazem byl tzv. přeliv. Přeliv nebyl v písemnictví nic neobvyklého. Přeliv vznikl jednoduchým způsobem: pisař psal text na pergamen a na konci okraje pergamenu mohlo docházet k přelítí inkoustu přes okraj. Kdyby však pisatel RK napsal text na celou stránku pergamenu, kde mohlo dojít k přelivu, a pak následně někdo stránku roztrhnul na půl, nebyl by přeliv vidět tam, kde je stránka rozpůlená, tedy uprostřed, ale na jejím pravém konci. U RK je tomu naopak, tudíž je zcela jasné, že pisatel napsal text až poté, co někdo roztrhnul stránku. (Ivanov, 2000)

Na dvou odtržených proužcích se nachází 7 iniciál. U RZ se prokázalo, že tři ze čtyř měly svůj původ historický, lze tedy předpokládat, že se stejná situace může opakovat i u RK, jelikož pisatel může být stejný. Všech sedm iniciál je pozlaceno, ale ne všechny jsou psané tím samým inkoustem. Po odborném prohledání bylo zjištěno následující (Ivanov, 1970):

- ✓ Iniciála „Z“: byla napsaná zeleným inkoustem; „*Zuola B...*“ (b. Boleslav)
- ✓ Iniciála „A“: byla napsaná červeným inkoustem; „*Ai ty slunce, slunéčko...*“ (b. Beneš Heřmanov)
- ✓ Iniciála „Z“: byla napsaná zeleným inkoustem; „*Zuiestuiu uam pouiest...*“ (b. Jaroslav)
- ✓ Iniciála „N“: byla napsána modrým inkoustem; „*Neklan kaze...*“ (b. Neklan)
- ✓ Iniciála „Z“: byla napsána červeným inkoustem; „*Znamenajte starsi, mladi...*“ (b. Ludiše a Lubor)
- ✓ Iniciála „S“: byla napsána zeleným inkoustem; „*S czrna lesa...*“ (b. Záboj)
- ✓ Iniciála „P“: byla napsána zeleným inkoustem; „*Poletoua holub...*“ (b. Sbyhoň)

Průzkum těchto iniciál jasně prokázal, že se jedná o středověké iniciály, ovšem jejich různé množství barev poukazuje na to, že byly během staletí několikrát restaurovány. Při podrobném zkoumání iniciál bylo nalezeno hned několik barev, například u iniciály „Z“ (v básni Boleslav), kde se podařilo najít a rozpoznat tyto barvy jdoucí za sebou v tomto pořadí od pergamenu: hnědá → červená → zlatá → zelená → modrá. Tady se jedná o restaurátorství iniciály. Pokud se ale pokusíme porovnat zlatou barvu v RK a zlatou barvu v jakékoli jiné dochované podobě rukopisu ze století 14., přijdeme na to, že se od sebe velice odlišují, protože zlato v RK je opadané a na pergamenu sotva drží, ale u rukopisu ze 14. století drží zlatá barva na iniciále opravdu pevně, natož aby se loupala. (Ivanov, 1970)

Iniciály, které se nehodily falzátorovi RK, byly smazány nebo částečně smazány a následně přepsány na jiné iniciály. Ivanovův tým našel v některých čtvercích iniciál zbytky po původní iniciále, tak se například stalo v případě nám již dobře známé iniciály „N“ v básni Neklan. Když se zaměříte na tuto iniciálu a velice pozorně si ji prohlédnete, zjistíte, že nahoře je nějak moc místa. Důvod byl takový, že v původním textu zde stála iniciála gotického „H“, ze kterého lze lehce učinit gotickou iniciálu „N“, stačí jen smazat vršek čáry gotického „H“. Následně nacházel Ivanovův tým pod všemi iniciálami zbytky původních iniciál (Ivanov, 1970):

- Iniciála „Z“: nalezeny zbytky po iniciále „R“ nebo „N“
- Iniciála „A“: zbytky po iniciále „N“
- Iniciála „Z“: zřejmě zde stála iniciála „M“
- Iniciála „N“: zřejmě zde stála iniciála „H“
- Iniciála „Z“: nelze určit
- Iniciála „S“: nelze určit
- Iniciála „P“: zbytky po iniciále „D“

Doposud se nikomu nepodařilo prokázat, že RK je palimpsest. Takové kapacity jako byl Josef Dobrovský, František Palacký nebo třeba Gaston Paris, se domnívali, že RK není palimpsestem. Ivanovův tým dospěl k jinému názoru. (Ivanov, 2000)

První objev byl zaznamenán pod iniciálou „N“ básně Neklan. Na pergamenu se nachází známky po vyškrábání. Při bližším ohledání dochází k nálezům středověké iniciály, která tam kdysi byla. Nelze přesněji rozeznat, co to bylo za písmeno, ale je jasné, že tam kdysi nějaké stálo. Vyškrábaná iniciála odpovídá svou velikostí a

tloušťkou i iniciálám v RK, a to doslova na milimetry. Navíc se iniciála bje se současným linkováním RK, tedy je jasné, že tam stála dřív, že někdo začal linkovat pergamen pro potřeby textu RK. Následně byla doc. Josefíkem nalezena na úplně jiné straně RK ještě další vyškrábaná iniciála. Zjednodušeně tedy můžeme říci, že falzátorovi RK se některé iniciály z předchozího textu na pergamenu hodily a jiné ne, proto si některé ponechal a jiné smazal vyškrábáním. Navíc tento postup odstranění přebytečných iniciál odpovídá postupu, který použil falzátor i na RZ. (Ivanov, 2000)

Každý palimpsest v sobě skrývá zbytky po původním textu, a tak se Ivanovův tým pokusil o něm najít co nejvíce důkazů. Za pomoci chemie, tím že se pokusili vyvolat železo, se důkaz prodral na povrch. Skoro na každé stránce RK byly nalezeny zbytky po původním textu. Šlo o stránky: 5,6,8,11,12,13,15,16,17,18,19,20,24,25 a 28. Jedná se o velká gotická písmena a jediné jisté slovo, u kterého tým došel k jasnému závěru, bylo latinské slovo „*hortus*“ neboli *zahrada*. (Ivanov, 1970)

Další otázkou pravosti jsou tzv. plámky, neboli proškrty (tj. žlutá nebo červená znaménka proškrťavající písmena). Tyto proškrty byly ve středověku celkem časté, nešlo o nic ojedinělého, ale měly vždy stejnou zásadu. Proškrty byly v jakémkoli středověkém textu vidět na první pohled, ale hlavně se vyskytovaly u palimpsestů. Zde nastává problém, protože u RK je jasné patrné, že někdo nechtěl, aby byly proškrty vidět. (Ivanov, 2000)

Dr. Ivanov se zaměřil při zkoumání mimo jiné také na majuskule, tj. velká písmena. A zjistil zajímavou věc, že počet majuskulí se stránku od stránky hodně liší. Když si je sepsal na papír, zjistil, že na začátku RK se nachází nejvyšší počet majuskulí, tedy 12. Ke konci díla už ale falzátor polevoval a na některých stránkách se nenachází ani jedna majuskule. Dr. Ivanov si to vysvětlil jednoduše, že se falzátor nejprve snažil zařazovat majuskule do textu, ale jelikož mu při vymýšlení textu neustále odváděly pozornost, rozhodl se je vypouštět. (Ivanov, 1970)

Mirotslavu Ivanovovi se podařilo získat ještě k originálům RKZ Hankovy osobní věci. Další pergameny, které našel společně s RZ v kostele na Zelené Hoře, prázdné pergameny a ještě nějaké zbytky knihy. Když V. Hanka našel rukopisy, nechal je svázat do červených desek, přičemž při vázání nechal mezi každý list RKZ vložit jeden čistý pergamenový list. Prázdné pergameny vložené mezi RKZ nebyly tak prázdné jak by se na první pohled zdálo. Po bližším ohledání se Miroslav Ivanov dobral ke knize

„Decretum gratianus“, z níž falzátor použil pergamen, ze kterého vyškrábal původní text a poté tam napsal text RK. Některé pergameny mu zbyly, a na nich si pak zkoušel psaní středověkých gotických iniciál a následné pozlacení. Velikost iniciál v knize „Decretum gratianus“ odpovídá i velikosti iniciál v RK. Když k tomu přidáme fakt, že šlo o Hankovy osobní věci, které se nacházely v jeho psacím stole a na které Václav Hanka napsal svou vlastní rukou, že je objevil společně s RK, je více než možné, že je Hanka skutečně autorem RKZ. (Ivanov, 1970)

Za pomoci UV lampy bylo zjištěno, že je pergamen RK vytvořen přinejmenším ze dvou zvířat. (Ivanov, 2000)

Zajímavostí, na kterou upozornil dr. Ivanov, jsou přehyby, tedy obyčejná přehnutá místa na pergamenech. Jak už bylo napsáno, pisatel RK nejprve odtrhnul pergameny, posléze na ně napsal text RK. Tomuto faktu napomáhají i přehyby. Důvodem, proč jsou RK psány na odtržené pergameny, je čas. Pergameny se stále přehýbaly a během několika let došlo k tomu, že se staly tak chatrnými, že by se mohly samy přetřhnout. Navíc přehyby dnešnímu textu RK nedávají žádný smysl. Miroslava Ivanova napadlo dát vedle sebe všechny pergameny, které měl Hanka ve svém psacím stole s těmi, které našel na Zelené Hoře a s originály RKZ. Zvláštností je, že při určitém položení pergamenů vedle sebe jsou vidět souvislé přehyby, které navazují na jiný pergamen doposud s RK nesrovnávající, a to i v případě rozměrů přehybů. (Ivanov, 1970)

Takovou perličkou nad celým zkoumacím procesem Ivanovova týmu byl nález částečného otisku padělatele RK. Když se pokusili prozkoumat tento otisk z odborného kriminalistického hlediska, zjistili, že částečný otisk má nedostatek rozhodujících papilár, kterých by bylo třeba pro určení dotyčné osoby. Ale i kdyby měl, dnes neexistuje žádné možné porovnání s otisky papilárních linií na prstech Václava Hanky. (Ivanov, 2000)

Na konci veškerého zkoumání Ivanovova týmu je nutné dodat, že provedli opravdu důležitý krok k nalezení pravdy. Bohužel pro dr. Jaroslava Šonku to nebyl moc zdařilý boj, i když se nevzdával po celou dobu zkoumání naděje na pravost RK, nakonec musel uznat výsledky, u nichž byl přítomen a plně se jich zúčastnil. (Ivanov, 2000)

3.7.3 Oponentura ke zkoumání Ivanovova týmu

Ve své knize „Fakta o Protokolech RKZ“ uvádějí pánové Urban a Nesměrák (1996), že poté co Ivanovův tým dokončil svoji práci a sepsal o tom „Protokoly o zkoumání RKZ“, pod které se všichni členové zkoumacího týmu podepsali, bylo poukázáno na to, že byly porušeny některé aspekty procesu zkoumání. Ivanovovu týmu bylo vyčítáno, že jejich počínání, především počínání dr. Ivanovova, nebylo v souladu s běžným zkoumáním, na které jsou u Kriministického ústavu zvyklí. Poukazuje se na to, že Miroslav Ivanov vydal hned dvě knihy, kde informoval o průběhu jejich zkoumání, a tím porušil zásadu kriminalistů. Vyčítáno bylo hlavně to, že závěry „Protokolů o zkoumání RKZ“ neprošly řádnou oponenturou. Ministerstvo kultury tedy rozhodlo, že jakékoli publikování o výsledcích je zakázáno, dokud nebude řádně provedená oponentura a následně Protokoly schváleny nejen Ministerstvem kultury, ale také Ministerstvem vnitra. Miroslav Ivanov tuto část opět nedodržel a už v roce 1973 poskytl rozhovor Československému rozhlasu, který posléze zapříčinil, že museli všichni Ivanovovi spolupracovníci odevzdat originály Protokolů, aby je v roce 1975 mohli prozkoumat oponenti. „*Výsledky oponentury byly utajeny spolu s textem Protokolů a dalšími dokumenty z jednání na oficiálních místech. Na veřejnost se pak dostala jen následující kratičká zpráva: Kriminalistický ústav VB sděluje, že nevydal žádnou expertizu ve věci pravosti či nepravosti Rukopisu královédvorského a zelenohorského, popř. jiných historických písemností. Pokud se do veřejnosti dostaly, zvláště z tzv. literatury faktu jiné informace, postrádají jakékoli opodstatnění.*“ (Urban, s.7)

Oponenturou bylo pověřeno hned několik odborníků, kteří jsou ve své profesi uznávanými autoritami, jako například doc. Ing. Jaroslav Bauer, CSc. (obor krystalografie a krystalochemie), Dr. Ema Urbánková (vedoucí oddělení rukopisů ve Státní knihovně ČSR), kpt. Ing. Pavel Mencl (obor chemie), Ing. Miroslav Karnet (obor chemie a luminiscence), aj. (Urban, 1996)

Často se odborníci pověřeni oponenturou nezávisle na sobě shodovali, že Ivanovův tým měl použít mnohem modernější metody, k nimž měl přístup a při některých zkouškách na RKZ měli použít mnohem vhodnější metody zkoumání. Oponenti vytýkali práci jen částečný vědecký přístup. Často se shodovali v tom, že Protokolům chybí i výsledky s negativním nálezem, které je nutné pokládat jako důkaz. Většina oponentů se shodla, že Ivanovův tým měl každou prováděnou zkoušku zapsat

do nejmenších detailů a popsat i podmínky, za jakých byly zkoumány. Někteří oponenti vytýkali neprůkaznost chemického zkoumání. Například Ing. Miroslav Karnet nedoporučuje Protokoly vydat, jelikož obsahují až příliš mnoho nedostatků, jiný oponent souhlasí, že by bylo potřeba nedostatky odstranit, ale souhlasí i s Ivanovem, že RK je palimpsest, jako to uznal kpt. Ing. Pavel Mencl. (Urban, 1996)

Dne 4.března 1975 se konalo zasedání vědecké rady KÚ VB, kterého se zúčastnili jak Ivanovův tým (mjr. Jindřich Sitta byl v té době již mrtev), tak představitelé Ministerstva kultury a Národního muzea (NM). Členové vědecké rady vzali v úvahu zprávu oponentů, ale také pověst KÚ VB a rozhodli se, že neschválí vydání Protokolů z několika důvodů: malé průkaznosti, špatné dokumentace a použití nevhodných či zastaralých metod při zkoumání. Nakonec byly Protokoly uloženy v KÚ VB a zapečetěny. (Urban, 1996)

3.7.4 Stanovisko ke zkouškám r. 1967-1971

Vzhledem k podrobné studii knih dr. Ivanova a zároveň podrobnému pročtení výsledků oponentury se přikláním na stranu Ivanovova týmu. Miroslav Ivanov líčil ve svých knihách velice jasné a pádné argumenty, kterým bylo lehké porozumět. Oponentura má ale také své opodstatnění, nesouhlasím však s tvrzením, že tým Miroslava Ivanova měl ve většině případů použít jiné metody zkoumání. Každý přece pracuje s vybavením, které mu je příjemné, a nebude přece pracovat s náradím, se kterým ani neumí zacházet. Na druhou stranu měli opravdu možná být šetrnější k RKZ, protože dnes s nimi již nelze pracovat, jsou až přespříliš poničené od zkoumání Ivanovova týmu. Dle mého názoru jsou Rukopisy falzifikát, o čemž mě Ivanovův tým přesvědčil.

3.8 Zkoumání po roce 1989

Po pádu komunistické strany (KSČ) v Československé republice se situace v literatuře konečně uvolnila a mohly být vydávány knihy, které se kvůli cenzuře nemohly dostat k obyčejným lidem, či neměly možnost být vydány. Po roce 1989 byl trh knihami až přesycen, ale nutno dodat, že knihy vydávali autoři, kteří nebyli součástí samizdatu a mohli napsat a vydat knihu jen z toho důvodu, že měli konečně svobodu myšlení a svobodu slov.

3.8.1 Samizdatové práce Julia Enderse

PhDr. Julius Enders byl velice aktivní v otázce Rukopisů. Byl jejich zastáncem a svůj názor si držel po celý svůj život, během něhož sepsal mnoho článků, úvah a knih k otázce pravosti RKZ. Po pádu komunistické strany se konečně mohly dostat na světlo světa jeho samizdatové práce, ve kterých uváděl své důkazy pravosti RKZ, za nimiž si stál pevně jako skála. Všechna jeho díla jsou po odborné stránce velice podrobná, takže je pro laika velice těžké se v nich neztráct. Velkou část děl Julia Enderse je možné si přečíst na internetu. V následujícím výčtu jsou uvedena jen 3 jeho hlavní díla o RKZ. (<http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/>)

První polistopadové Endersovo dílo se jmenuje „Rukopis zelenohorský a královédvorský – vznik, styl a básnická hodnota staročeské orální poesie“. Toto dílo dopsal v roce 1988, ale vydáno bylo až v roce 1993. Kniha je velice obsáhlá, má 404 stran. Julius Enders se v ní zaměřuje na obhajobu RKZ s tím, že své názory dokládá důkazy, popisuje vznik a vývoj RKZ, zabývá se historickou věrohodností, z hlediska jazykového zkoumá básnické ozdoby RKZ, jejich zvukovou stránku, aj. Zabývá se například otázkou rozkolů Rukopisů a doložených historických fakt, kdy uvádí, že i když je v kronikách popsána historie věrně a pravdivě, neznamená to, že se tím básník musí řídit a podle nich i psát. Co se týče podobnosti RKZ s některými jinými podobnými rukopisy uvádí Enders, že se často stávalo, že básníci přebírali nápady od jiných kultur či jiných básníků. (Enders, 1993)

V roce 1993 popisuje Julius Enders v Almanachu rukopisné obrany II. svou studii s názvem „Rukopisy a Český jazykový atlas“, v němž píše, že je nutné porovnat RKZ s Českým jazykovým atlasem, protože je to velice důležité a mohlo by to přinést další důkazy pravosti. J. Enders předpokládal, že by mohly vyjít čtyři díly, které by se zabývaly tvořením slov, skladbou slov, hláskoslovím a morfologií. Jako poslední vyšel třetí díl, takže pokud vyjde čtvrtý, už ne v režii Julia Enderse, jelikož je již po smrti. V pojednání o RKZ a Českého jazykového atlasu píše Enders, že se bude zabývat jak jinak než pravostí rukopisů, přičemž si myslel, že jeho nálezy budou utvrzovat v pravosti RKZ. RKZ směřuje na východ, tedy na Moravu, pro kterou mluví například tyto důkazy: v RKZ nebyla provedena difthongisace ó-uo-ú aj., nevyskytuje se ani „v“ ani „h“, „v“ je v RK pouze bilabiální, tedy „w“, adverbia končící na „-o“, atd. Při zkoumání slov z RKZ v Českém jazykovém atlasu se zřetel dává na podobu slova,

význam slova a frekvenci slova. Slova jsou řazena podle abecedy, zřejmě pro lepší orientaci. Zde jsou příklady:

- ✓ Dědina – objevuje se v RKZ, nikdy bychom tam nenalezli její náhradu, tedy slovo „ves“ nebo „vesnice“
- ✓ Dřevo – řadí se na sever Moravy
- ✓ Chlap – „v RK ve významu „manžel“, ale praví se tu, že ve staré češtině to znamenalo „nešlechtice, prostého člověka“.“ (ARO II., s.34)
- ✓ Roba – nachází se v RK v básni Jahody a řadí se na severní Moravu a část Slezska

V závěru uvádí Julius Enders, že toto téma je tak obsáhlé, že by zabralo celou knihovnu, než by bylo zcela a plně propracováno. Připomíná také, v té době čerstvé, rozdělení Československa, že je naprosto nutné spolupracovat nejen s českým jazykovým atlasem, nýbrž také s atlasem slovenským, který by mohl v leccems vypomoci. (ARO II., 1993)

Další dílo s názvem „Jazykovědný rozbor rukopisu Zelenohorského, Královédvorského a dalších staročeských textů s nimi spojovaných“ bylo vydáno nakladatelstvím Neklan až v roce 1993, i když jej autor sám sepsal o více jak deset let dříve. Opět se jedná o velice obsáhlé dílo o 387 stranách, které bylo po svém vydání v roce 1993 téměř ihned rozebráno. Jak je již patrné z názvu knihy, pojednává toto dílo nejen o problematice RKZ, ale také o jiných s nimi spojovaných textech. Julius Enders se v tomto díle zabývá rozбором Rukopisů z hlediska jazykovědného a to velice podrobně, s tím, že vždy uvádí příklady svých tvrzení. V úvodu knihy popisuje nález RKZ, ale pak už rozpracovává velice dopodrobna rozbor RKZ především z těchto hledisek:

- Skloňování: kde například Enders přiznává, že RKZ má až moc přesné tvary než jak je vidět u jiných dochovaných historických památek
- Hláskosloví: uvádí Enders veškeré hláskové změny, které lze v RKZ najít a které jsou typické pro jejich dobu, např. prejotace, nosovky, likvidy, jery, atd.
- časování, klasifikace sloves, druhy a stupňování adjektiv, z hlediska slovo tvorby, pádů, vidů, vět jednoduchých a složených, atd.
- zvláštní význam je vymezen i studiu osobních jmen (<http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/>)

3.8.2 Zpřístupnění Protokolů RKZ

V roce 1994 vyšly konečně veřejně Protokoly o zkoumání RKZ, jenže tyto Protokoly nebyly zcela úplné, ve vydání z roku 1994 chybí z originálních Protokolů, které byly uzamčeny Ministerstvem kultury do Knihovny Národního muzea, asi 80% obrazové dokumentace. Originální Protokoly mají hmotnost až 13kg, takže vydání celého svazku Knihovnou NM by bylo možné, ale jen těžko by se prodávalo a prodejní cena by byla vysoká. Neúplnost Protokolů velice ztížilo práci pánů Jiřího Urbana a Karla Nesměráka, kteří se k nim vyjadřují v knize „Fakta o Protokolech RKZ“, ale i tak se kriticky věnují výsledkům Ivanovova týmu. (Urban, 1996)

Jako první se autoři zabývají psacími látkami RKZ. Podle pánů Urbana a Nesměráka (1996) je jasné, že písmo RKZ obsahuje minimálně dvě vrstvy psací látky, ale jak poznat, která vrstva byla dřív? Na tuto otázku ale nenalezneme odpověď. Píší jen, že v celkovém RKZ převažuje zelená barva a následně je vidět i minium, kterým je napsáno až 70 zvláštních značek. Upozorňují na to, že u RZ je situace trošičku jiná. V RZ má vrstva barvy sice náznaky minia, ale toto minium se zde protíná s písmem RZ. Ve studii je také pojednáno o tom, že August Corda zkoumal minium a popsal, co o něm zjistil, tedy že mají určitou šířku, jsou průsvitné a lesknou se, o tomto faktu se však Ivanovův tým vůbec nezmiňuje. Rentgenové snímky, jež byly provedeny, nejsou tak dokonalé jako snímky univ. prof. Viktorina Vojtěcha, na jehož fotografiích RZ jsou minium a rumělkové písmo krásně rozeznatelné, kdežto u rentgenových snímků Ivanovova týmu to nelze. Při popisování vrstev písma RKZ chybí opět fotografická dokumentace a vše je tak zaměřeno jen na doc. Josefíka, jak tento postup popisuje.

V Protokolech se uvádí, že Ivanovův tým našel v miniu krakely, což ukazuje na středověk. Opět toto není podloženo žádnou fotografickou dokumentací. I když si tým na tuto problematiku pozval paleografa, jeho soud by neměl být brán v potaz, jelikož jeho výrok nevychází z vlastního zkoumání, nýbrž ze zprostředkovaných rekonstrukcí. (Urban, 1996)

Další problém nastal, když Ivanovův tým použil mikroskop. Opět neuvedli přesný postup a popis mikroskopování, ani pod jakým úhlem se mikroskopovalo, mohlo se to i vyfotografovat či nakreslit, ale v Protokolech nic takového není, tudíž je to pouze na škodu. (Urban, 1996)

Podle Urbana a Nesměráka (1996) je označení Miroslava Ivanova, že se pod textem RKZ nachází gotické písmo, které někdo odstranil, až moc přehnané. Pokud tam nějaké písmo bylo, autor je vyškrábal, a tak není možné se stoprocentní jistotou říct, že tam je či bylo. Navíc to, že se v RKZ nacházejí zbytky razur, ještě neznamena, že se pod textem RKZ nachází jakési spodní písmo.

Ivanovův tým si protiřečí, když uvádí, že písmo RKZ pochází jasně z 19. století, aniž by vzali v potaz fakt, že inkoust pronikl až na druhou stranu pergamenu, což je typické pro dlouhou dobu působení inkoustu na pergamenu, tedy by to mělo poukazovat na mnohem větší stáří RKZ, nikoli na 19. století, jak uvádí Ivanovův tým. (Urban, 1996)

Fakta o Protokolech píší, že Protokoly nemohly a nepřinesly žádný pádný důkaz toho, že RKZ jsou palimpsesty, a dodávají, že tento důkaz nemůže být podán. Navíc také poukazují na to, že ne všichni řadili vznik RZ do století 10., ale například Julius Enders jej řadil do 13. století. Navíc: „*Je nutno předeslat, že při datování slovesného výtvoru je nutné rozlišovat dobu jeho vzniku a dobu jeho fyzického zápisu. Nejde tu o obraz, jehož vznik je bezprostředně spojen s fyzickým nakreslením. (...), řešitelé si tuto skutečnost neuvědomili.*“ (Urban, 1996, s.68)

Fotografické zhodnocení je problematické, jelikož Protokoly, které vyšly ve zkrácené formě, obsahují pouhých 15% z celé fotodokumentace originálních Protokolů, takže hodnotit je lze jen těžko. I přesto všechno hodnotí Urban s Nesměrákem (1996) těch 15%, ke kterým měli přístup. V první řadě jsou fotografie velice nedokonalé, nehledě na to, že barevných je jen pět. Nedokonalé jsou i rentgenové snímky. Nejzávažnějším nařčením je to, že doložené fotografie jsou naprosto zbytečné, jelikož nedokládají žádné objevy, ba naopak dodávají nám pouze fakta, která byla známá již před Ivanovovým zkoumáním. Autoři Fakt jsou tak pohoršeni kvalitou fotodokumentace, že dokonce uvádějí: „*Fotografická dokumentace Protokolu RKZ rozhodně není na úrovni doby. Nedosahuje ani kvalit dokumentů, které pořídil ve dvacátých letech prof. Vojtěch.*“ (Urban, s.78)

V závěru Fakt autoři ještě shrnují, to nejpodstatnější, co Protokolům chybí či co je třeba brát s rezervou. Jde hlavně o nekvalitní fotodokumentaci, která rozhodně není na úrovni dnešní vyspělé doby, navíc fotografie nedokazují žádné nové objevy, dále pak špatné chemické pokusy. Ivanovův tým měl velice podrobně popsat každý jejich krok

tak, aby se dal posléze zopakovat. Kvůli špatné fotodokumentaci není možné, aby Ivanovův tým prohlásil, že RKZ je jasný palimpsest, nemají pro svá tvrzení žádný doložený důkaz. Co se týče paleografie, není možné brát její výsledky v potaz, jelikož v mnohém chybí. Z hlediska linkování měl Ivanovův tým svůj nálezu nových linek, které s textem RKZ nijak nesouvisí, sepsat mnohem podrobněji. Měl sepsat, jak často se nacházejí, v jakém pravidelném sledu a samozřejmě vyfotografovat všech devět nálezů původního linkování. To bylo splněno pouze u nálezů svislých linek. Ale přesto všechno chybí jakékoli chemické zkoumání původních linek, takže to, že se jedná o linky, se můžeme pouze dohadovat, tedy alespoň co se týče linek vodorovných. (Urban, 1996)

Co se týče přehybů, které Ivanovův tým označil za původní, tj. až na přehyby byl napsán text RKZ, není opět nic zcela stoprocentní. Autoři uvedli sice fotodokumentaci, ale není na ní nic poznat, navíc není řádně označená, takže nevíme přesně, o kterou stranu RK se jedná. Ani nálezu původních linek a přehybů nás nijak neposunul v otázce historického zařazení RKZ. Podle Urbana a Nesměráka (1996): „*jsou některé ze zjištěných nálezů vsutku nepochybné, ale naprosto pochybná je jejich interpretace jako dokladů spodního písma.*“ (Urban, s. 90)

3.8.3 Studie prof. Daneše

Zdenko Frankenberger Daneš ve své krátké studii s názvem „Jsou Rukopisy královédvorský a zelenohorský jihoslovanského původu?“ uvádí své argumenty, díky kterým považuje RKZ za dílo jihoslovanského autora, který přišel na naše území až na přelomu století 15. a 16. V úvodu studie mluví Daneš o tom, jak byl nálezu RKZ důležitý pro český jazyk a pro celé období Národního obrození, protože pokračovala germanizace. Narazil také na otázku autorství Rukopisů, ale nijak ji nerozváděl, uvádí však, že obviňovaný Václav Hanka musel být pyšný na představu odpůrců RKZ, že právě on je jejich autorem. A zároveň přirovnal otázku Rukopisných bojů ke středověkým honům na čarodějnice. (Daneš, 1992)

Následovaly jeho argumenty pro tvrzení jihoslovanského původu, které nazval „Domněnky“, zřejmě aby bylo všem jasné, že je to pouze jeho názor. V Domněnkách píše Daneš, že RKZ jsou věnovány rodu Šternberků, jsou jejich oslavou, ale poukazuje i na to, že Šternberkové vlastnili Zelenou horu. Dále Daneš píše, že autor se snažil napodobit staročeštinu i staročeské autory. Tvrdí, že pisatel RKZ byl původem

Jihoslovan, který psal cyrilicí, a do Čech přesídlil zřejmě v mládí, proto se mu do staročestiny mísily i prvky jihoslovanštiny. Daneš tvrdí, že František Horčička je našel, když působil na Zelené hoře jako restaurátor anebo mu Rukopisy předal Jan Kovář. Horčička dal RKZ přátelům, kteří následně nahráli jejich úžasný nález. (Daneš, 1992)

Dále uvádí Daneš argumenty z hlediska filologie. Uvádí, že RKZ nejsou nijak spřízněné s českou středověkou literaturou. Jazyk je až moc dokonalý, než aby mohl vzniknout dříve než ve století 16. Fakta musela RKZ čerpat z Hájkovy kroniky (vydané 1541). Básník RKZ se inspiroval originálními staršími rukopisy. Na jihoslovanství odkazují i četné chyby v Rukopisech. RKZ nesou v sobě řadu prvků ze srbské, chorvatské, řecké a latinské literatury. To by vysvětlovalo soud v RZ připomínající demokracii, která byla běžná v Athénách. Báseň „Záboj“ má totožné hrdiny s básní „U radnici grada Bara“: Luděk – Ljudevít a Slavoj – Vojislav. Dále Daneš připomíná, že Hanka s Jungmannem rozluštili RZ během tří dnů, kdežto Dobrovský to nedokázal. (Daneš, 1992)

V následujících argumentech z hlediska historie Daneš opakuje předchozí důkazy, kdy poukázal na spojení RKZ s rodem Šternberků nebo spojení s Hájkovou kronikou. (Daneš, 1992)

Následují paleografické důkazy, kde se věnuje písmu RKZ, které se podobá cyrilici, protože se písmo v RKZ každou stránkou mění, což poukazuje, že autor neměl staročeské písmo zautomatizované. Daneš dále poukazuje na skutečnost, že stránky RK dohromady jsou neobvyklé: „*RK sestává z jedné čtveřice dvoulistů (str. 1-16), potom z jednoho dvoulistu (str. 17 až 20) a nakonec z dvojice dvoulistů (str. 21-28).*“ (Daneš, s.10) Daneš se opírá i o některá tvrzení Ivanovova týmu, například použití původních středověkých iniciál či poukázal na přehyby. Pro svou teorii, že RKZ pocházejí z roku 1500, uvádí, že z hlediska paleografie obsahují cizí elementy. (Daneš, 1992)

Daneš připomíná zkoušky z konce 19. století, které prokazovaly pravost RKZ, pak také zkoušky Vojtěchovy a Marešovy. Zdenko F. Daneš ještě připomněl historii nálezu RKZ a to, že Horčička byl Hankovým svědkem na svatbě. (Daneš, 1992)

V závěru studie píše Daneš, že podal pouze možný nástin k původu RKZ. „*Je tu ovšem několik bodů, na které nemám odpovědi. (...) Záměrně se vyhýbám slovům podvrh, podvod, padělek, fabrikace a falsum, tato slova bývají známkou slabých argumentů.*“ (Daneš, 1992, s.13)

4. ODPŮRCI RKZ

4.1 Josef Dobrovský

Josef Dobrovský se narodil v Ďarmotech na území dnešního Maďarska v roce 1753 a zemřel v Brně roku 1829. S českým jazykem se dostal do úzkého kontaktu na gymnáziu v dnešním Havlíčkově Brodě. Vystudoval filozofii, ale věnoval se také teologii. Ve svých začátcích byl nucen učit v hraběcí rodině Nosticů, kde získal přezdívku „modrý abbé“. Během svého života trpěl duševní poruchou, která ho doprovázela celým životem. Jako filolog, literární a církevní historik založil Českou společnost nauk spolu s dalšími kolegy, mimo jiné se stal i jejím ředitelem. (SČS, 2002; Haman, 2010)

Byl velmi vzdělaný a uznávaný a jeho díla měla obrovský význam. Jeho práce „Dějiny české řeči a literatury“ sice o češtině byla přesto napsána německým jazykem. První vydání této knihy bylo v rozporu Dobrovského v pojetí jazyka a s jeho důvěrou v budoucnost českého jazyka. Ve druhém vydání už neviděl tak skepticky budoucnost českého jazyka. Svou vědeckost uplatnil v časopisech: *Böhmische Literatur auf das Jahr* a *Magazin für Böhmen und Mähren*. Další kniha psaná o češtině napsána německy byla „Podrobná učebnice češtiny“. Vydával také „Německo-český slovník“. Během zasedání Královské společnosti nauk pronesl Dobrovský slavnostní řeč, jež předcházela korunovaci Leopolda II. za českého krále. Dobrovského slavnostní řeč byla velmi významná, a tak vyšla jak v českém, tak i německém jazyce. Josef Dobrovský napsal „Českou prozódii“, kde se zabývá sylabotónickou prozodií. Jedním z jeho nejuznávanějších děl byla „Gramatika čili Mluvnice českého jazyka“. (Haman, 2010)

Jak již bylo řečeno, Josef Dobrovský byl velmi vzdělaný a uznávaný. Jeho názor znamenal mnoho pro obrozence, čemuž nasvědčuje i fakt, že jej Václav Hanka oslovoval v dopisech „*Vaše důstojnosti*“. Když Václav Hanka našel RK v Králově Dvoře, hned druhý den 17.září 1817 napsal dopis svému učiteli, kde mu sdělil tu obrovskou novinu. Najednou se na české vědecké scéně objevilo něco, co představuje obrovskou historickou hodnotu a dokládá důkaz existence umělecké staročeštiny. Očekávalo se, že Josef Dobrovský potvrdí pravost RK a dodá mu tím obrovskou váhu. V říjnu roku 1818 napsal Josef Dobrovský ve svém díle „Geschichte der böhmischen Sprache“ o velké hodnotě, která se nám dostala v podobě RK. Dobrovský byl nadšen

RK, doslova o něm napsal, že „(...) *překonávají všechno, co bylo dosud ze starých básní nalezeno.*“ (Dobiáš, 2014, s.30)

V roce 1818 napsal Josef Dobrovský o Václavu Hankovi už s malou špetkou pochybnosti, že měl až neuvěřitelné štěstí, když našel tak starobylé rukopisy ve Dvoře Králové, a zachránil je tak před zničením. Ve svém článku se Dobrovský zmiňuje o nesrozumitelnosti některých slov, kterým ani on sám nerozuměl, a o slovech, jež nejsou k nalezení v žádných dosud dochovaných staročeských spisech, tudíž jejich interpretaci je nutno přenechat vydavateli. (Dobiáš, 2014)

O tomto výroku se zmiňuje i Miroslav Ivanov (2000), který s velmi silným ironickým nádechem píše, že není možné, aby Josef Dobrovský, slavista světového formátu, který během svého života přečetl nesčetně středověkých knih a textů, se svými znalostmi a svou dlouholetou praxí nedokázal rozluštit text nalezených rukopisů. A tu najednou se k rukopisným textům posadí jeho dva žáci, Josef Jungmann a Václav Hanka, kteří rukopisný text rozluští, kromě pár výjimek, celý. Navíc ještě přehází stránky rukopisů tak, že dávají smysl, což vypadá velice podezřele.

28.března 1824 hájil Josef Dobrovský svůj protirukopisný postoj už jako člen Českého muzea. Postavil se proti RZ, o kterém uvádí, že je napsán doslova čerstvým perem a že jde o mazanici, která je dílem českých vlastenců, kteří by pro důkaz češství udělali cokoli, tedy i vyrobili rukopisný podvrh. Důkaz nepravosti je podle Dobrovského velice očividný, ale jeho obránci jsou v tomto směru naprosto slepí. „*Ačkoli při zaslání zůstalo tajemstvím, kde, jak a kým byl nalezen, protože nebyli jmenováni ani zasilatel, ani majitel. Odted' jej však nebude nikdo moci pokládat za nic než za zjevný podvod darebáčka, který chtěl napálit své lehkověrné krajany.*“ (Dobiáš, 2014, s.266-267)

Podle Dalibora Dobiáše (2014) počal první veřejný a otevřený rozkol proti Josefu Dobrovskému 16.dubna 1824, kdy vyšlo oznámení J. Dobrovského v časopise Archiv, kde prohlásil, že Rukopisy jsou falzum a nevidí v nich nic jiného, než snahu mladých spisovatelů vytvořit objev mezinárodního rozsahu, který by podle vzoru „Ossianových zpěvů“ dodal slovanské kultuře na vážnosti, které se jí v období obrovského vlivu germanizace nedostává. Podle Dobrovského se autor podvrhu RZ vysmívá všem, kteří jeho slátaninu tak tvrdošijně brání. Nutno dodat, že své argumenty si Dobrovský nemohl ověřit na originálech Rukopisů, měl možnost pracovat pouze

s jejich kopiemi. Následně vyšla v časopise Archiv odpověď Václava Aloise Svobody na Dobrovského nařčení. Svoboda označil Dobrovského za představitele německého založení, tudíž se od něj nečeká nic jiného, než hana staročeských rukopisů. V obraně na útoky V. A. Svobody napsal Dobrovský toto: „*Soud, který jsem vyslovil o nepravosti výtečného zlomku, nazval naveskrz humánní pan profesor nehumánním. Byl jsem jej neměl označit za slátaninu, podvod, darebáctví. Jak tedy? Třeba za nikoli nešťastný pokus napodobit jazyk Libušiny doby, (...)*“ (Dobiáš, s.277). Dobrovský se také bránil proti výrokům, že označil Josefa Lindu za autora RZ, což zásadně popřel.

Spor Josefa Dobrovského a V. A. Svobody pokračoval ještě dalšími články v roce 1824 v různých vědeckých časopisech, v nichž Dobrovský své argumenty dokládá jasnými důkazy podvrhu. J. Dobrovský poukázal na to, že pisatel RZ musel znát staré ruské písně, ruskou skladbu „Igor“ a musel znát i Dobrovského dílo „Geschichte der böhmischen Sprache“. Josef Dobrovský neopomněl poukázat na svou dlouholetou praxi, v níž se setkal s mnoha rukopisy, svou odbornost, co se týče znalosti jazyka, čemuž se Svoboda nemohl rovnat. Mimo jiné poukázal na to, že hrad Vyšehrad, na němž probíhá soud, který má Libuše rozhodnout, ještě tehdy nestál. Další spornou věcí byl psaný kodex, který se v RZ objevuje. Podle Kosmovy kroniky se stavové nechtěli řídit žádnými psanými zákony ani během vlády Karla IV., kdy vznikl zákoník „Majestas Carolina“, který byl stejně, pro neochotu stavů se jím řídit, stažen. Spor dvou mužů, který má rozhodnout Libuše, znal Kosmas (12. století) a Dalimil (14. století), avšak ani jeden z kronikářů neznal jména dvou mužů. Podle Dobrovského si autor RZ vymyslel jména mužů a ještě je povýšil na dva bratry. (Dobiáš 2014)

Josef Dobrovský poukázal ve svých vědeckých člancích zaměřených proti pravosti rukopisů také na chyby z hlediska jazykového. Slovo „mluviti“ by mělo být podle staršího českého jazyka „mlviti“, autorovi rukopisů se to ale zřejmě zdálo moc současné, a tak použil slovo ruského původu „gouoriti“. V Rukopisech se objevuje zmínka o kamenném mostu, jenže v historicky doložených listinách se kamenný most jmenuje „Gneuin most“, Dobrovský zde poukazuje na skutečnost, že falzátor rukopisů si převzal spojení „Kamen most“ z jeho knihy „Geschichte der böhmischen Sprache“. (Dobiáš, 2014)

Roku 1824 se do debaty s Josefem Dobrovským pustil i Josef Jungmann a Pavel Josef Šafařík, kteří vedli spory především o RZ. V letech 1825-1827 byly spory Josefa Dobrovského pozastaveny cenzurou, ale dál pokračovaly ve vědeckých dílech P. J.

Šafaříka a J. Jungmanna, na které však Josef Dobrovský počal reagovat až v roce 1827. Jenže 6. ledna 1829 zemřel na následky choroby a tím počala obráncům RKZ možnost naplno prosazovat pravost. Už na začátku léta roku 1829 vyšlo nové vydání RKZ od Václava Hanky a V. A. Svobody, aniž by se dbalo na dosavadní názory zesnulého Josefa Dobrovského. (Dobiáš, 2014)

4.2 Tomáš Garrigue Masaryk

Tomáš Garrigue Masaryk se narodil roku 1850 v Hodoníně a zemřel roku 1937 v Lánech. Nejprve studoval německé gymnázium v Brně, následně ve Vídni, kde absolvoval studium doktorátem z filozofie. Během studií v Lipsku se setkal se svou budoucí ženou Charlotte Garrigue, po níž převzal i její příjmení. Když byla založena v Čechách univerzita v roce 1882, působil na ní T. G. Masaryk jako mimořádný profesor. O rok později založil v Praze nový časopis Athenaeum. Roku 1900 položil základy nové politiky, tehdy založil Českou stranu lidovou, čímž na sebe upoutal pozornost nejen ve vnitrozemské politice, ale i v zahraničí, kde byly známé především jeho názory na rakouskou zahraniční politiku. V roce 1915 se nemohl vrátit do Čech, a proto stanul v čele zahraničního odboje, který byl ukončen vznikem Československé republiky. V roce 1918 si jej občané zvolili za svého prezidenta. (SČS, 2002)

T. G. Masaryk ztotožnil své názory s Karlem Havlíčkem Borovským a půjčil si od něj jeho názory tzv. „*revoluce hlav a srdcí*“, kdy se jednalo pouze o revoluci nikoli v násilném smyslu slova, nýbrž o revoluci rozumem a duchem. Literatura představovala pro Masaryka ten nejlepší důkaz doby. Díky převzatým názorům K. H. Borovského mohl vzniknout i tzv. Masarykovský realismus, podle kterého se jednalo především o rozum, ale šlo také o kritizování nerozumu, slepé víry a neprůkaznosti. Masarykovský realismus byl použit právě u RKZ. K Masarykovým myšlenkám se přidala především skupina mladší generace. (Haman, 2010)

Prostřednictvím svých děl dával najevo svůj názor a představy, ať už se týkaly čehokoliv. V dílech doby Národního obrození mu šlo o spojení dvou odlišných světů, tedy spojení soudobé národní kultury s kulturou a duchovními hodnotami minulosti, je to patrné především v dílech: „Česká otázka“, „Karel Havlíček“ a „Jan Hus“. V díle „Otázka sociální“ se zaměřil na kritiku marxismu. Svůj Masarykovský realismus uplatnil nejen v problematice RKZ, ale také v otázce židovského původu a jeho vlivu na životy obyčejných lidí. Konkrétně tedy v procesu žida Leopolda Hilsnera, jenž byl

neprávem odsouzen za rituální vraždu, napsal Masaryk článek „Vražda rituelní ve světle zločinu polenského“. Za pomoci literatury se T. G. Masaryk pokusil přiblížit lidem náboženství v díle „Moderní člověk a náboženství“. (SČS, 2002; Haman 2010)

Poté, co se prof. T. G. Masaryk vrátil z Vídně, založil časopis Athenaeum, jehož podnázev zněl Listy pro literaturu a kritiku vědeckou. V čele časopisu stál samozřejmě Tomáš G. Masaryk, ale s ním do časopisu přispívala především skupina mladší generace, tedy mladí profesori české university. Všichni pospolu, Masaryk i mladí profesori, bojovali proti nacionální české vědě. V otázce RKZ se všichni shodli, že vidí podobnosti jak u Jungmanna, tak u Miliona, Puchmajera, Chateaubrianda, u ruské literatury, u Čelakovského, aj. Podle Julia Enderse šlo Masarykovi pouze o strhnutí pozornosti na svoji osobnost, tím se tedy zviditelnit; tedy pokud by nebylo Rukopisů, zaměřil by se jistě jinam. (Ivanov, 2000; ARO V., 2000)

Ve třetím vydání časopisu Athenaeum v únoru 1886 se objevil článek, jenž rozpoutal ohromné boje mezi Masarykem a celým národem. Článek s názvem Potřeba dalších zkoušek rukopisu Královédvorského a Zelenohorského, který napsal univ. prof. dr. Jan Gebauer a ke kterému napsal T. G. Masaryk předhlahol, vyvolal obrovskou nevoli jak u obyčejných lidí, tak na vědeckém poli. Obhájci RKZ měli za to, že sám Václav Hanka obhájil pravost rukopisů během svého soudního procesu v roce 1858, a tak jakákoli kritika byla označována jako boj proti češství a jeho tradicím. Z RKZ se stal národní klenot, jenž se musí bránit. Masaryk poukazuje na to, že naše rukopisy jsou pokládány v cizině za padělky a dokládají to hlavně vědeckými důkazy, kdežto u nás se otázka pravosti nemůže zmínit, aniž by byla jakkoli haněna. Masaryk apeluje na pravdu a chce zjistit o rukopisech pravdu, proto žádá o jejich okamžité zkoumání. Prosazoval zkoumání z širokého hlediska, tedy z otázky gramatické, paleografické, historické a chemické. I když už před zkoumáním byl trochu skeptický, především co se týče chemických zkoušek. Věřil totiž, že si „starobylý“ inkoust může vytvořit takřka každý. Největší důraz kladl na zkoumání RKZ z hlediska gramatického: „*Rozumí se samo sebou, že mohou býti v rukopise rozmanité odchylky od současné řeči (odchylky dialektické, veršem podmíněné atd.), ale nesmějí tam býti chyby ...*“ (Ivanov, s.240) Nutno dodat, že vědečtí pracovníci Athenaea se od Masarykovy předmluvy distancovali, protože s ní neměli nic společného, a Masarykovy výroky byly až moc různé a bez řádného prozkoumání. (Ivanov, 2000)

Protože Jan Gebauer žádal zkoušek RKZ již dříve, napadlo prof. Kvíčalu, že svůj článek může uveřejnit v Masarykově Athenaeu, a tak je seznámil. Jan Gebauer napsal článek a vydal se na sjednanou schůzku u Kvíčaly doma s Tomášem G. Masarykem. Bylo to ve čtvrtek 21.ledna 1886 u prof. Kvíčaly v bytě. Jan Gebauer dorazil později, kdy už prof. Kvíčala vše s Masarykem domluvil. Ještě téhož roku, v červenci 1886, napsal Masaryk prof. Kvíčalovi velice upřímný dopis, ve kterém mu vytýká jeho postoj, protože jim tvrdil, že je proti RKZ, ale jeho činy tomu nenاسvědčovaly. Dalo by se říct, že Masaryk nazval prof. Kvíčalu zrádcem. Kvíčala se proti Masarykovu soudu samozřejmě ještě téhož roku bránil. (ARO V., 2000)

I když se schůzka T. G. Masaryka, J. Gebauera a prof. Kvíčaly konala 21.ledna, dostal Gebauerův článek datum 18.ledna, na což upozornil univ. prof. dr. Kalousek, který se ptal osobně i T. G. Masaryka, protože nevěřil, že byl Gebauerův článek sepsán dříve než Masarykův, ale Masaryk popřel jeho námitku. Na Masarykovu obranu píše Miroslav Ivanov (2000), že oproti tomu, jak bránili obhájci RKZ, je tohle malé Masarykovo zaškobrtnutí nic.

Článek Jana Gebauera, který vyšel s předmluvou Tomáše G. Masaryka v Athenaeu, měl velmi silný ironický text k pravosti RKZ, útočí proti obhájčům a kritizuje jejich boje. Poté co vyšel článek Gebauera a Masaryka, vzbouřili se všichni obhájci a V. Vlček apeloval na všechny obránce RKZ, s tím, že jim rozeslal leták, aby hájili RKZ. T. G. Masaryk se od názorů J. Gebauera přece jen lišil, protože zatímco Jan Gebauer tvrdil, že například je možné pokládati Václava Hanka za autora RKZ, tak Masaryk to řekl přímo, tedy že Václav Hanka byl oním falzátorem. Dalším takovým důkazem jsou například Gebauerovy výroky, z nichž lze vyčíst, že chce dokázat nepravost RKZ, ale musí najít důkazy, jenže Masaryk říká, že RKZ jsou podvrhem, a pak teprve hledá důkazy podvrhu. Navíc se prezentuje, jako by se chtěl nechat přesvědčit důkazy o pravosti, ale opak je pravdou. (Ivanov, 2000)

To že T. G. Masaryk věřil v mravní sílu, pravdu a rozum, i co se týče RKZ, se všeobecně vědělo, a tak v roce 1911 zdůraznil opět svůj názor: „*Ve sporu a boji o RK a RZ pociťoval jsem především mravní význam pro náš národ, totiž že vynikající spisovatelé chtěli národu pomoci nepravdou, lží. Lež bývá zbraní slabého, potlačeného, a lež sama je slabá. Jest sebeklamem, sebeobelháváním. Falešné rukopisy nám nepomohly. Přímo úžasem mne naplňovaly důkazy obhájců, že podvrhy jsou základem všeho našeho kulturního úsilí; že se bez nich propadneme. Obhájcové to pojímali docela*

materialisticky – speciálně tato nekritičnost mne dráždila. (...) Neodpovídá falešnosti rukopisné falešnost politická, hospodářská atd.? Odtud úsilí moje po kritické revizi našeho snažení obrodního, o snažení vědomější. Odtud pokračování ve filosofii historie Dobrovským a Kollárem započaté. Odtud další moje snahy sociální a politické. Odtud realism, jak jsem jej pojímal a posud pojímám...“ (Ivanov, s.241) Pro další zdůraznění svých názorů podepsal ještě téhož roku spolu s dalšími 52 učiteli list, na kterém označují RKZ za jasné padělky. (Ivanov, 2000; ARO V., 2000)

Když po letech sepisoval Tomáš G. Masaryk s Karlem Čapkem jeho „Hovory s T.G.M.“, vzpomínal Masaryk, jak přijímal Gebauerův článek: „*Já jsem článek, rozumí se, přijal; jednak jsem znal, jaký je Gebauer učenec, jednak jsem sám v pravost Rukopisů nevěřil. (...) Pro mne otázka Rukopisů byla v první řadě otázkou mravní – jsou-li podvržené, musíme se z toho před světem vyznat. Naše hrdost, naše výchova nesmí spočívat na lži.*“ (Dobiáš, 2014, s.235)

T. G. Masarykovi nešlo tak o pravost či nepravost, ale spíše o svobodu vyjadřování názorů. Však také jeho důkazy podvrhu RKZ, které prosazoval, byly po čase vyvráceny, to však nemá žádný vliv na důležitosti bojů o RKZ. Podle Julia Enderse projevil Masaryk, na konci svého života, nad RKZ lítost, vyslovil prý větu, že s Rukopisy to byla chyba a v této otázce to až moc přehnali. (Ivanov, 2000; ARO V., 2000)

4.3 Jan Gebauer

Jan Gebauer se narodil v roce 1838 v Úbislavicích a zemřel roku 1907 v Praze. Nejprve studoval teologii, ale přešel k filologii na FF v Praze. Studoval u prof. Kvíčaly učícího indoevropskou a klasickou filologii a prof. Hattaly učícího filologii slovanskou. Poté co absolvoval FF, začal učit na středních školách, ale pak se více věnoval filologii a roku 1872 získal titul PhDr. Jeho zkoumání filologie mělo obrovský rozsah, ale především studoval filologii jazykovědnou a literárněhistorickou. Na FF se vrátil jako mimořádný profesor, aby byl o rok později zařazen jako řádný profesor a následně se stal děkanem a dokonce rektorem. J. Gebauer je známý také tzv. Gebauerovou vědeckou školou, kdy vedl semináře o slovanské filologii, ve kterých zúročil poznatky vědce a svou praxi. Z jeho žáků se stávali vysokoškolští učitelé, etnografové, jazykovědci, literární historici a vědečtí pracovníci. Svou znalost uplatňoval jako člen

České akademie císaře Františka Josefa a stal se také členem Královské české společnosti nauk. (<http://www.ujc.cas.cz/>; <http://nase-rec.ujc.cas.cz/>)

Jako učitel na střední škole se zaměřil na psaní mluvnice především školské a praktické: „Mluvnice česká pro školy střední a ústavy učitelské“. J. Gebauer sepsal také knihu, která je pokládána za předvoj k dnešním Pravidlům českého pravopisu: „Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů“. Napsal knihu „Šetřme jazyka spisovného“, kde apeluje na opečovávání spisovného jazyka a zaměřuje se na tradiční ustálenou formu spisovného jazyka. V roce 1888 vydal „Poučení o padělaných rukopisích Královédvorském a Zelenohorském“, kde jasně vymezil svůj protirukopisný názor a uvedl důvody. Už od poloviny 70. let se začal zabývat historií českého jazyka a začal vydávat čtyřsvazkovou knihu „Historická mluvnice jazyka českého“ (1.sv. Hláskosloví, 2.sv. Tvarosloví – skloňování, 3.sv. Tvarosloví – časování, 4.sv. Skladba). Jan Gebauer vydával „Slovník staročeský“, který má dva díly, přičemž druhý díl tohoto slovníku vyšel až po Gebauerově smrti za pomoci Emila Smetánky. (<http://www.ujc.cas.cz/>; <http://nase-rec.ujc.cas.cz/>)

Jan Gebauer byl nejprve zastáncem RKZ a uplatňoval na nich své filologické vzdělání. Během 70. let 19. století se pustil do rozkolu s Josefem Jirečkem. J. Jireček tvrdil, že překlad „Milionu“ od Marka Pola se musí datovat až po roce 1400, tedy dlouho po domnělém složení básně „Jaroslav“ z RK. Jan Gebauer tvrdil opak, že báseň „Jaroslav“ musela být složena před rokem 1320. Tedy pro vysvětlení, podle Gebauera se „Milion“ nechal inspirovat básní „Jaroslav“, a proto jsou v nich textové shody, které sepsal roku 1875 v knize „Příspěvky k výkladu Rukopisu kralodvorského“. Jan Gebauer pročítal překlady „Milionu“ jak z latinských, tak z německých textů a našel hned jednu pasáž, která je zcela totožná s básní „Jaroslav“, pro srovnání (Dobiáš, 2014):

Jaroslav
aby zvěstovali uhodnúce
kteraký by konec boj měl
vzieti...

Milion
aby pověděli uhodnúce
trakej by konec jejich boj měl
vzieti... (Ivanov, 2000, s.260)

Tyto „Příspěvky k výkladu Rukopisu kralodvorského“ vydával Jan Gebauer společně s Ignácem B. Maškem a vyšly v několika sériích, kde zkoumali a interpretovali text RK, ale hlavně se zabývali i středověkými fakty, které měly směřovat RK do středověké doby, tudíž dokazovat jejich pravost. O rok později, v roce 1876, napsal Jan

Gebauer studii „O přepisování textů staročeských, se zvláštním ohledem k Rukopisu královédvorskému“, kde se zaměřil na transkripci textu. (Dobiáš, 2014)

Další polemika proběhla mezi Janem Gebauerem a Antonínem Vaškem, kdy Gebauer hájil RKZ a vyvracel Vaškovy důkazy o tom, že RKZ není středověký rukopis. Když se roku 1879 snažil A. Vašek přesvědčit J. Gebauera o nepravosti RKZ, nenechal se Gebauer zviklat, ale podotkl, že s Vaškem souhlasí ve dvou bodech: 1) jejich stáří není takové, kam je V. Hanka směřoval (Gebauer věřil, že Rukopisy jsou pravé, nepatří do 10. nebo 14. století, ale jsou opisem starých předloh) a 2) je jisté, že Václav Hanka byl padělatelem. Zda však padělal RKZ, o tom už Gebauer nebyl tak přesvědčen. Sám uvedl, i když byl Hanka „šmejdiřem“, neznamená to, že padělal RKZ a není pro to ani žádný důkaz. Je paradoxní, že následně, kdy Gebauer změnil svůj názor na RKZ a stal se jejich odpůrcem, přejal některé názory Antonína Vaška, které dříve vyvracel, a obhajoval jejich váhu. (Dobiáš, 2014; Ivanov, 1970)

V první polovině 80. let zažíval Jan Gebauer boj především sám se sebou, jelikož čím více zkoumal Rukopisy a hledal důkazy pravosti, tím více nacházel spíše důkazy falzifikátu. Podle Gebauera to byl především boj mezi vírou a pravdou a mezi vlastenectvím a vědou. A ač se snažil sebevíc, pod nánosy vědeckosti a čisté pravdy se přesunul z hájení RKZ na druhou stranu, tedy na stranu odpůrců, protože čím více zkoumal RKZ, tím více nalézal důkazy jejich falzifikace. (Dobiáš, 2014)

Roku 1881 sepsal Jan Gebauer obsáhlý článek pojednávající o RK do Ersch-Gruberova naučného slovníku, který vyšel až roku 1885. V článku se Gebauer zaměřuje na jazyk, který se staročeskému jazyku v zásadních věcech nepodobá, dále pak na dřívější Hankovy podvrhy, na domnělé stáří RKZ a významu RKZ pro naši vlast. Velice nepřívznivou kritiku prof. Martina Hattaly, Gebauerova kolegy, vytiskly Národní listy v roce 1885 i 1886 a tím se spustil nový Rukopisný boj. Martin Hattala svou kritikou vyvolal polemiku, která vyústila roku 1886. (Ivanov, 2000; Dobiáš, 2014)

Na popud prof. Kvíčaly vyšel v roce 1886 v časopise Athenaeum článek „K počátkům velkých rukopisných bojů“ s podnázvem Potřeba dalších zkoušek rukopisu Královédvorského a Zelenohorského, který napsal Jan Gebauer s tím, že předhlahol mu napsal T. G. Masaryk. V tomto článku píše J. Gebauer, že sice nevíme přesně a se stoprocentní jistotou, kdo je vlastně autorem Rukopisů, ale Gebauer a nejen on, má silné a důvodné podezření myslet si, že právě V. Hanka je jejich padělatel. Píše také, že zdali

má člověk byt' jen malou pochybnost, je nutné provést zkoumání, které by tuto pochybnost buď vyvrátilo anebo potvrdilo. A tak by se měl člověk stavět i k problematice pravosti Rukopisů, ať už bude výsledek jakýkoli. Jistě by se každý vědec choval podle Gebauerova návrhu zkoumání RKZ, kdyby se jednalo o něco cizího, něco co není tak osobní. Každopádně by se mělo zkoumat přísně, bez zaujetí. V článku poukazuje na to, že se jazyk Rukopisů odlišuje od jazyka staré češtiny, což je další důvodné podezření, které se musí prozkoumat. Například uvedl staročeské slovo „sbožím“, které Hanka učí špatně své studenty a říká jim, že staročesky je to „sbožiem“. Tato chyba se nachází v RZ a je to tedy důkaz, že RZ nebyl napsán ve středověku. Toto je jen jeden příklad, ale Jan Gebauer uveřejnil ve svém článku hned několik příkladů, které dokazovaly podvrh RKZ. Na konci článku apeluje Gebauer na to, že zkoumání RKZ je naprosto zapotřebí a že by se měly přidat i jiné vědní obory jako je chemie a paleografie. (ARO IV., 1997; Ivanov, 2000)

Gebauer ve svém článku poukázal na to, „že počet přestřižených písmen neodpovídá skutečnému stříhu.“ (Ivanov, 1970, s.199) Tedy jasný důkaz, že někdo nejprve odstříhl proužky, na které následně napsal text RK. V RKZ se nacházejí různá adverbia, která nebyla typická pro starou češtinu: „ticho“ místo typického „tiše“ nebo „mutno“ místo typického „mutně“, aj. Adverbiální odchylky, kdy 80% adverbii končí na „-o“ a 20% končí na „-ě“, se velice odlišují od průměru zakončených adverbii ve staré češtině, kde je na „-o“ zakončeno pouze 5% a „-ě“ až 89%. Což je velice jasný rozdíl. Dále pak jazykové odchylky, jež se rozlišují od staré češtiny a u kterých uvedl hned několik příkladů: v RKZ se nachází slova „třie“ i „čtyřie“, o kterých Gebauer tvrdí, že je nemožné je ve staré češtině nalézt. Obhájci RKZ většinu Gebauerových důkazů vyvraceli a dokládali to důkazy z památek ze 14. století. Jan Gebauer neopomněl upozornit na vyskytující se moravismy a upozornil ještě, že Václav Hanka měl k moravismům blízko. (Ivanov, 1970; Ivanov, 2000)

Po vydání Masarykova a Gebauerova článku se strhl nový rukopisný boj. Jan Gebauer, ač měl své námitky podloženy důkazy a ačkoli se snažil zjistit pouze pravdu, byl celým národem haněn. „*Na ulici se před ním plivalo jako před zrádцем, své malé dcerce musel chodit ke škole naproti, protože jí ostatní děti – navedeny od svých rodičů – ubližovaly.*“ (Ivanov, s.252) Byl dokonce nařčen, že za prosazování lži o RKZ přijal peníze. Ale Jan Gebauer se bránil, tvrdil, že jedná v rámci zdravého rozumu, v pravdě a čistotě svého svědomí a vědomí a svou vlast by nikdy nezradil. (Ivanov, 2000)

Prof. Kvíčala, který nejdříve inicioval vydání Gebauerova a Masarykova článku, se následně stáhnul a distancoval se od nich. S odstupem času se pokusili Gebauer, Masaryk a Kvíčala o smír. Prof. Kvíčala uznal svou chybu a chtěl se usmířit, a tak se všichni sešli u Jana Gebauera doma, kde Masaryk a Gebauer jasně řekli své podmínky smíru, tedy že nechtějí, aby jim někdo házel klacky pod nohy. Smír byl uzavřen a vyšel v Athenaeu, ale boj o RKZ to nijak nezastavilo. Navíc prof. Kvíčala opět změnil své stanovisko a zaslal Janu Gebauerovi dopis, ve kterém mu vše vyčítá. (Ivanov, 2000)

Poté, co byla zřízena komise na ověření pravosti RKZ a poté, co vyšly najevo výsledky chemiků Antonína Bělohoubka a Vojtěcha Šafaříka, byli Masaryk i Gebauer, mírně řečeno, zklamaní. Před chemickými zkouškami prohlašoval Jan Gebauer, že ať dopadnou jakkoli, jeho filologické výzkumy se tomu podřídí. Jenže Bělohoubek i Šafařík byli po prozkoumání RKZ jasně pro pravost a to nebylo to, co Gebauer a Masaryk čekali. Jan Gebauer ještě během výkladu Bělohoubka a Šafaříka o jejich provedených zkouškách si dělal poznámky, ze kterých posléze vycházel, když odmítl uznat jejich hodnotu: „*Nepodobá se, že by chemie a mikroskopie vůbec byly s to, dokázati pravost a stáří nějakého rukopisu podezřelého.*“ (ARO IV., s.73) A neopomněl uvést podmínky, za kterých by chemické zkoušky uznal (viz Podkapitola 3.4 Boje v letech 1886-1887), jež však byly a jsou naprosto nesplnitelné. (ARO IV., 1997)

Své stanovisko k rukopisným bojům a stanovení, v čem se od T. G. Masaryka odlišuje, uvedl Jan Gebauer v roce 1891: „*Neměli jsme tedy zajisté pohnutky politické, ani vlastizrádné proti národu celému, (...). Mám totiž tento výklad: vyvrácením RKZého vyvracuje se pověra, ve které inteligence českého národa tak dlouho vězela; tím povyšuje se vědecká úroveň téže inteligence; a tím samým vzrůstá aspoň poněkud politická cena celého národa.*“ (Ivanov, 2000, s.262)

4.4 Miroslav Ivanov

Miroslav Ivanov se narodil roku 1929 v Josefově a zemřel roku 1999 v Praze. Po absolvování gymnázia odešel studovat na FF Univerzity Karlovy, zaměřil se na předměty český jazyk a dějepis. Po úspěšném zakončení studia pracoval na fakultě jako odborný pomocník. Roku 1960 působil v redakci časopisu Hlas revoluce. Mimo jiných obdržel medaile za boj proti fašismu. Napsal několik scénářů k filmům, které byly natočeny. Jeho díla se dají rozdělit do několika žánrů. V prvním odvětví se zabýval fašismem, přičemž své nápady bral z vlastních zkušeností (otec zemřel v koncentračním

táboře), např.: „Slunce zašlo za mraky“. V tomto žánru jej prosadila tzv. montáž monologů, např.: v díle „Atentát na Reinharda Heydricha“. Jiné knihy zaměřil na dějiny českého národa: „Lenin v Praze“, „Vražda Václava, knížete českého, k níž údajně došlo na dvoře bratra jeho Boleslava v pondělí po svátku svatého Kosmy a Damiána“, „Kdy umírá vojevůdce“, aj. Dalším odvětvím jsou díla literárněhistorická, která působí na čtenáře jako detektivní případy, které se Ivanov snaží vyřešit, např.: „Labyrint“, „Tajemství RKZ“, „Záhada RK“, „Důvěrná zpráva o Karlu Hynku Máchovi“. Miroslav Ivanov se zabýval i literaturou určenou pro děti, kde dětem přibližuje kulturu cizích zemí, například „Gaston, tvůj kamarád z Francie“. Mezi Ivanovovu tvorbu patří ještě kniha o obuvnické rodině Baťů „Sága o životě a smrti Jana Bati a jeho bratra Tomáše“. Jako autora jej můžeme hledat mezi literaturou faktu. (SČS, 2002; Blahynka, 1985)

Miroslav Ivanov se stal během svého života uznávaným protirukopisným představitelem. Důvod, proč se zabýval Rukopisy, byl pro něj zcela jasný. Když se dočetl, jak probíhaly zkoušky v roce 1886-1887, kdy se chemie přiklonila k pravosti RKZ, začal bojovat za nové chemické zkoušky, které by je buď potvrdily anebo vyvrátily. A tak se v 60. letech snažil přesvědčit stát, aby mu půjčil originály RKZ a on spolu s odborným týmem v KÚ mohl zkoumat z chemického hlediska tuto záhadu. Zkoumání počalo v roce 1967 a trvalo až do roku 1971. O tomto chemickém zkoumání bylo již řečeno v podkapitole 3.7. Kriminalistické zkoumání v roce 1967-1971. Po skončení chemického zkoumání Ivanovova týmu sepsali jeho členové „Protokoly o zkoumání RKZ“. K jejich veřejnému vydání nedošlo, jelikož byly zakázány. Podle Miroslava Ivanova se tak stalo kvůli tomu, že pplk. Dobroslav Srnec a mjr. Jindřich Sitta byli vyloučeni v roce 1970 z komunistické strany, čímž se stali nevěrohodnými. M. Ivanov dostal od KSČ možnost vydat Protokoly, pokud by tito dva „zrádci“ byli z Protokolů vyškrtnuti. Jenže během zkoumání se z celého Ivanovova týmu stali přátelé, a tak tuto nabídku Ivanov zcela odmítl. (ARO IV., 1997)

Ještě v roce 1970 vydal Miroslav Ivanov svou první knihu o RKZ s názvem „Záhada RK“, kterou vydal před skončením práce Ivanovova týmu v KÚ. V této knize popisuje nejprve, jak byly Rukopisy nalezeny, následně začátky rukopisných bojů od J. Dobrovského, přes chemické zkoušky v roce 1886-1887, až se dostává ke zkouškám Ivanovova týmu. Při postupném zkoumání a díky spolupráci celého Ivanovova týmu zjistili mnoho nových věcí. Nejprve se zabývali zkoumáním RZ, kdy například vyvrátili domněnku o vlastnoručním podpisu Václava Hanky, tedy že „V. HANKA FECIT“

neexistuje. Následně se podrobněji zabývali RK, kdy jasně odmítli stanovisko prof. Bělohoubka a jeho oživovací metodu, která selhala, když se Ivanovův tým snažil jeho metodu prokázat. Zjistili například, že iniciály RK jsou opravdu středověkého původu, na rozdíl od zbytku textu RK. Některé iniciály byly ale vyškrábány a přepsány na jiné, které se pisateli RK hodily do textu. Zjistili i další věci viz v 3.7. Kriminalistické zkoumání v roce 1967-1971. Poté, co bylo vydání Protokolů RKZ zakázáno, vyšla ještě v roce 1975 oponentura. Tato oponentura pouze potvrdila oficiální stanovisko zákazu vydání, že se tedy nedoporučuje jejich vydání vzhledem k jejich ne odbornosti a nedostatkům. O této oponentuře bylo již řečeno v 3.7.3 Oponentura ke zkoumání Ivanovova týmu. (Ivanov, 1970; Urban, 1996)

Po listopadu 1989, kdy padla komunistická vláda, už v lednu roku 1990 požádal Miroslav Ivanov o zveřejnění Protokolů u ministerstva vnitra. V roce 1994 tedy konečně vyšly ve Sborníku národního muzea pod názvem „Protokoly o zkoumání Rukopisů zelenohorského a královédvorského a některých dalších rukopisů Národního muzea v Praze“. (ARO IV., 1997)

V roce 1994 vyšla Miroslavu Ivanovovi kniha „Utajené protokoly aneb geniální podvod“, v níž podrobně popisuje, jak se připravoval na zkoušky RKZ v KÚ, jak zkoušky probíhaly a následně jejich zakázání, o což mu šlo především. Popisuje i svou poslední naději na uveřejnění Protokolů v roce 1975, kdy stál proti komisi, ale bylo to jako boj s větrnými mlýny, tedy naprosto nemožné vyhrát. Přesto se nevzdával a své myšlenky a výzkumy vysvětlil ve zповědi v rádiu. Za tuto knihu získal Cenu literatury faktu Egona Ervína Kische. (Ivanov, 1994; ARO IV., 1997)

V roce 1998 poskytl M. Ivanov rozhovor České televizi, když točili reportáž o problematice RKZ: *„(...) nebudu diskutovat o tom, jestli Rukopisy jsou podvrženy, poněvadž jsou to FALSA, to je fakt. Jediné o čem bych mohl diskutovat je, kdo je napsal? Jestli Hanka a jeho přítel, svatební svědek, malíř, chemik – Horčička. (...) Takže chemikové, když zkoumali iniciály, tak došli k pravdivému zjištění, že ty iniciály jsou středověké, a ony byly. To byl geniální podvod! To byl geniální nápad. Nikde na světě nemají tak geniální podvod jako my.“* (ARO V., 2000, s. 83-84)

Poslední kniha se jmenuje „Tajemství RKZ“ a vyšla v roce 2000. Tato velice obsáhlá kniha pojednává o veškerém soukromém zkoumání Miroslava Ivanova, zkoumání Ivanovova týmu a sumarizaci faktů. Nejprve zde píše o jazykových,

historických a dalších nesrovnalostech, které jasně ukazují na falzum, přičemž ještě udává pět argumentů pro jasnou pravost RKZ a dalších pět pro jasnou nepravost, tedy nabídku pro čtenáře, ať se rozhodne on sám. Zabývá se i T. G. Masarykem, Janem Gebauerem, dosavadními chemickými zkouškami, zkouškami Ivanovova týmu a jejich výsledky. (Ivanov, 2000)

5. OBHÁJCI RKZ

5.1 Václav Hanka

Václav Hanka se narodil v roce 1791 v Hořiněvsi a zemřel roku 1861 v Praze. Po studiu na královéhradeckém gymnáziu studoval v Praze nejprve filozofii a následně i práva. Stal se žákem uznávaného Josefa Dobrovského. Následně pobyl nějaký čas ve Vídni, ale brzy se vrátil, aby mohl přednášet na univerzitě. Václav Hanka je nejznámější především díky nálezu RK. V roce 1819 začal pracovat pro Národní muzeum jako knihovník, kde byl do smrti. Ve 20. a 30. letech se Jungmannovci, mezi nimi i Václav Hanka, zasloužili o pokrok v nové pravopisné reformě (např. po „s“, „z“ a „c“ se psalo měkké „i“, „g“ nahradilo „j“ a „j“ nahradilo „í“). Všeobecně se o něm vědělo, že falšuje staré rukopisy, např. „Mater verborum“. Mimo své literární činnosti se věnoval i politikaření ve straně Lípa slovanská. (SČS, 2002; Haman, 2010)

Díla Václava Hanky byla vždy zaměřená především na lidovou poezii, např. „Dvanáctero písní“, dokonce se mu říkalo „český Anakreontik“. Pár Hankových písní se zapsalo do lidového podvědomí, např. „Moravo, Moravo“. Mimo současné lidové poezie se zabýval také staročeskou poezií, kterou vydal například v díle „Starobylá skládání“. Jeho vzdělanost mu dovozovala překládat cizojazyčná díla, např. „Slovo o pluku Igorově“. Neopomněl se zabývat i filologií, kdy například pomohl upravit Josefu Dobrovskému jeho uznávanou knihu „Gramatika čili mluvnice českého jazyka“. (SČS, 2002; Haman, 2010)

V roce 1816 našel Václav Hanka s Josefem Lindou Píseň Vyšehradskou, kterou o rok později vydali jako součást Hankovy knihy „Starobylá skládání“. V témže roce, tedy 16. září 1817, objevil Václav Hanka v kostele ve Dvoře Králové Rukopis Královédvorský a hned druhý den napsal dopis Josefu Dobrovskému, ve kterém píše o nálezu RK. Roku 1818 vyšlo nové vydání „Starobylých skládání“, ve kterých se už objevil RK a jejich zařazení Hankou do let 1290 až 1310. Po vydání RK a jeho podpoře Josefem Dobrovským našel RK ohlas i v německy mluvících zemích, například u Johanna Wolfganga Goetha. Později bylo Václavu Hankovi vyčítáno, že si RK usurpoval a jako jediný jej vydával. (Dobiáš, 2014)

Po nálezu RZ v roce 1818 se Václav Hanka spolu s Josefem Jungmannem zasloužili o rozluštění textu, na které nestačil ani Josef Dobrovský. RZ byl v Polsku a

posléze i v Rusku velice dobře přijat. Zasloužil se o to badatel Walentyn Skorochochod-Majewský. RKZ byl poprvé vydán v česky mluvící zemi až v roce 1822, tedy poté, co nejprve vyšel v cizině. Tak se stalo, že byl RKZ pokládán za falzum, což vlastenci nepřijali vůbec. (Dobiáš, 2014)

14. července 1826 byl Václav Hanka u dalšího objevu starobylé historie, když Eberhard Gottlieb Graff objevil v Národním muzeu „Mater verborum“. „Mater verborum“ obsahovala slova, která se nacházejí také v RKZ, a tím měla dokládat jejich autenticitu. „Mater verborum“ bylo následně vydáno v Časopise Václavem Hankou a Františkem Palackým. O dva roky později našel Hanka další rukopis nazvaný „Evangelium sv. Jana“, které bylo psáno v latině, ale zároveň se v díle nacházel český překlad. Václav Hanka označil Evangelium za dílo z 11. století. Ještě téhož roku objevil Václav Hanka dva žalmy, které se jazykově podobaly dílu „Mater verborum“. 6. ledna 1829, tedy rok kdy zemřel odsuzovatel RKZ Josef Dobrovský, vydal Václav Hanka společně s Václavem Aloisem Svobodou nové vydání RKZ, kde se nacházely nejen RKZ, ale také jiné „staročeské“ rukopisy jako Píseň Vyšehradská, Milostná píseň krále Václava a Evangelium sv. Jana. Nové vydání RKZ Hankou a Svobodou bylo přijato s velkou úctou. „Mater verborum“ bylo vydáno až v roce 1833 v Hankově díle „Sbírka nejdávnějších slovníků“. (Dobiáš, 2014)

V roce 1849 objevil Václav Hanka další rukopis dokazující historii staré češtiny tzv. „Libušino proroctví“, které zařadil do 14. století. Všechny nálezy Václava Hanky vzbuzovaly podezření nepravosti, kromě RK, čímž se Hanka dostal do řeči ve špatném smyslu slova. Poté, co Hanka uveřejnil onu úžasnou zprávu o nálezu dalšího rukopisu, se prakticky okamžitě proti němu postavil například Pavel Josef Šafařík. (Dobiáš, 2014)

Mojmír Otruba (1969) se k této nedůvěře k Václavu Hankovi vyjadřuje takto: „(...) *tam, kde by snad soud musel obviněného osvobodit pro nedostatek důkazů, má věda právo, opírajíc se o analýzu bohatého souboru nepřímých důkazů, vyslovit závěr obsahující relativně možnou největší míru pravděpodobnosti. (...) Takové předpoklady splňuje úsudek o Václavu Hankovi a Josefu Lindovi jako o padělatelích.*“ (Otruba, s.26)

Roku 1852 sepsal Legis Glückselig knihu o Václavu Hankovi s názvem „Václav Hanka. Příspěvek k dějinám kultury a národní literatury českých zemí a Slovanů vůbec“, kde Glückselig popisuje nejen Hanku, ale také RKZ, a skrytě popisuje pochybnosti o jejich pravosti. (Dobiáš, 2014)

V průběhu 50. let vznikl pomalu spor proti Rukopisům, mezi jejichž aktéry se řadil například Václav Nebeský, Martin Hattala nebo Václav Vladivoj Tomek. Protirukopisné tažení vedla i Vídeň, když za použití pražské policie a jejího ředitele Päumanna, vydávala v časopise články proti Hankovi, které následně vedly k soudnímu sporu v roce 1858 (viz 3.2. Soudní proces s Václavem Hankou). (Dobiáš, 2014; Otruba, 1969)

12. ledna 1861 Václav Hanka skonal. Jeho pohřeb byl monumentální, zúčastnilo se ho nad 40 000 lidí, mezi nimiž byly všechny vrstvy obyvatel jako třeba vědci, měšťané, studenti, duchovní, obyčejný lid, ale i cizinci. Ostatky V. Hanky byly odneseny na Vyšehrad. O pohřbu Václava Hanky napsal Ladislav Quis: *„Pohřeb jeho, za mrazivého, ale slunečného lednového odpoledne stal se velikým projevem směřujícím nejen k jeho oslavě, ale i proti jeho odpůrcům a odpůrcům Rukopisu, kteří se tehdy nalézali z velké části v táboře německém. Zřím ještě průvod ten polozahalený dýmem sterých pochodní, jež jak tehdy zvykem bylo, nesený studujícími ve dlouhých řadách po obou jeho stranách, zvolna ubíratí se od Muzea širokým Příkopem, jenž sotva stačil davům kolem se tísnícím.“* (Dobiáš, 2014, s.195)

5.2 Josef Jungmann

Josef Jungmann se narodil v Hudlicích v roce 1773 a zemřel v Praze v roce 1847. Po absolvovaných studiích na pražském gymnáziu studoval filologii a zároveň se účastnil přednášek o českém jazyce a literatuře. Mimo to ještě vystudoval práva. Po škole působil jako gymnaziální učitel, kde především vyučoval český jazyk bez jakýchkoli nároků na honorář. Během svého života se stal dvakrát děkanem filozofické fakulty (FF) i jejím rektorem. V roce 1830 se stal spoluzakladatelem Sboru k vědeckému vzdělání řeči a literatury české při Národním muzeu a působil i jako zprostředkovatel Matice české. (SČS, 2002)

Jako jeden z mála se pokusil v roce 1802 napsat první český sonet „Těžké vybrání“. O čtyři roky později vydává „O jazyku českém“, kde podává jasně svůj postoj k českému jazyku, který je podle něj soudobým jazykem lidu. Přičemž sám Jungmann viděl v českém jazyce veliký potenciál, sám učil dobrovolně tento jazyk a navíc on sám pochází z prostředí obyčejných lidí, tedy z nižší vrstvy. Důraz na český jazyk je patrný i v díle „Slovo ke statečnému a blahovzdělanému Bohemariusovi“. Úloha lidu se promítá i v historickém románu „Oldřich a Božena“, kde je provdána obyčejná dívka knížeti,

tedy souznění vládce a lidu. Josef Jungmann se proslavil zejména jako překladatel. Překládal z několika cizích jazyků, například z francouzštiny překládal François-René de Chateaubrianda, Moliéra, Voltaira, z angličtiny Johna Milтона, z němčiny J. W. Goetha, aj. Při překládání světových autorů šlo Jungmannovi především o jazykovou přesnost, nikoli o smysluplnost, a tak se stávalo, že překladu nebylo možné porozumět. Ve svých básnických dílech preferoval časomíru, například v díle „Nepředsudečné mínění o české prozodii“. V roce 1820 vydal své nejznámější dílo „Slovesnost aneb Sbírka příkladů s krátkým pojednáním o slohu“, které získalo prvenství i jako první tištěná kniha psaná latinkou. Ve Slovesnosti vysvětluje Josef Jungmann rozdíl poezie a prózy, zabývá se zde i žánrovými formami, druhy stylů, atd. Dalšími důležitými knihami nesporně jsou „Historie literatury české“ a „Slovník česko-německý“. Slovník byl velice obsáhlý, byl vydáván v pěti svazcích po dobu pěti let a znamenal především obrovský význam z hlediska české slovní zásoby v porozumění s německým jazykem. Tak obsáhlé dílo nevydal Jungmann sám, pomáhali mu i jiní, za zmínku stojí hlavně Václav Hanka. (SČS, 2002; Haman, 2010)

Svůj důraz na český jazyk a nižší lidové vrstvy dával Josef Jungmann najevo také ve svém postoji k Rukopisům. Ihned po jejich nálezů se s nimi ztotožnil a uznal jejich pravost, především z hlediska jejich důležitosti pro český národ, a za každou cenu je obhajoval. Považuje RKZ za důkaz kdysi působící školy poezie, která následně RKZ sepsala, řadí jejich původ do 9. až 13. století a zároveň poukazuje na detaily, které se v nich objevují a které máme doložené v kronikách: „*J. Jungmann propojuje nález do širších souvislostí starých kultur, památky potvrzující mira, o kterém vzpomíná Homér, až do českého Lumíra a Záboje pokolení Slovanův udržovalo nepřetržené pásmo bardův čili tak nazvaných v sanskritě učencův Bharady, bohyně dějů.*“ (Otruba, 1969, s.90)

V časopise Athenaeum byly vydány argumenty, které podávaly důkazy souvislostí v textu RKZ a v textech Jungmannových, ale především v jeho překladech. Tyto jasné shody, tedy alespoň podle časopisu Athenaeum, vyvrací Mojmir Otruba (1969), když říká, že tyto „důkazy“ proti Jungmannovi nejsou nikterak průkazné.

Josef Jungmann se otevřeně přidal do polemik o RKZ v roce 1820, kdy vyšel díky němu a jeho bratru Antonínu v časopise Krok „Soud Libušin“, což bylo první vydání RZ na našem území. O dva roky později vydal Josef Jungmann opět časopisecky „Rukopis královský aneb Sebrání lyricko-epických národních zpěvů“. V roce 1823 se pouští J. Jungmann do otevřeného boje s Josefem Dobrovským, který je ale následně

ukončen cenzurou. Josef Jungmann své názory dál hájil v knize „Historie literatury české“ a společně s Pavlem Josefem Šafaříkem vystupuje otevřeně proti názorům Dobrovského. (Otruba, 1969; Dobiáš, 2014)

O necelých deset let později, v roce 1832, kdy vyšlo nové vydání RKZ, se opět připomenuly důkazy již zesnulého Josefa Dobrovského proti RKZ. Jeho „důkazům“ oponoval Josef Jungmann v Časopise Českého muzea, kde nejprve poukázal na své argumenty pravosti RKZ, následně připomněl jejich rozkol z dvacátých let, a až poté se zaměřil na Dobrovského argumenty, kterým nevěnoval téměř žádnou pozornost a neodpověděl ani na jednu Dobrovského otázku. Poté, co Josef Dobrovský zemřel, se o něm Jungmann zmínil takto: „*Nebožtík Dobrovský, jehož on za štít sobě béře, měl příliš veliké zásluhy o jazyk a literaturu českou; k tomu vysoké stáří a nemoc jeho právě k podobným výraznostem vedoucí kladla to za povinnost nám mladším vlastencům, abychom jeho osoby co možná šetříce, i když z mezi pravdy vykročil, vždy něco jemu promíjeli. Náleželo to ostatně k stinné stránce toho jinak velikého génia, že v zastávání domnění svých příliš urputných býval, ačkoli někdy jako v světlejších dobách o též věci s jinými snášeti se často zdál.*“ (Dobiáš, 2014, s.323)

Jakmile Josef Dobrovský skončil, spustila se lavina obhájců RKZ mezi jejichž členy patřil Josef Jungmann, ale také František Palacký, Josef Linda, Václav Alois Svoboda, aj. Jejich propagování Rukopisů působilo až fanaticky. Na důkazy svých oponentů nikterak nedbali a poukazovali především na důležitost Rukopisů z hlediska jejich významu pro českou kulturu a tradici. (Ivanov, 2000)

5.3 Jaroslav Šonka

Jaroslav Šonka se narodil 23. srpna roku 1918 a zemřel 22. října roku 1990. Po vystudování právnické fakulty a získání titulu PhDr. působil na škole ve Dvoře Králové. Během svého života nasbíral spoustu knih týkajících se Rukopisů, mezi jeho poklady patřilo například 29 knih vydaných samotným Václavem Hankou, například „Rukopis Kralodworsky“ vydaný v roce 1819, dále všech pět dílů v prvním vydání „Starobylych skladanie“, několik německy psaných knih o RKZ, knihy vydané Janem Gebauerem a řada časopisů, mezi nimiž za zmínku stojí zvláště Athenaeum z roku 1886. Za celý život nasbíral celkem 287 knih majících vztah k otázce RKZ a 38 časopisů stejného ražení. Celou jeho knihovnu věnovala dvanáct let po smrti Jaroslava Šonky jeho rodina České společnosti rukopisné, čímž společnost nabyla velice cenný majetek. Šonka byl známý

svými překlady, překládal nejen z latiny, ale i z řečtiny, například přeložil „Dialogy o kráse“ od Platóna, „Dějiny“ od Hérodota, aj. Mezi jeho knihy patří například: „Návrat deseti tisíc“, „Kronika čtená rýčem“ nebo „Případ Hérodotos“ a psal i články do časopisů, například „Jižní brána pražského hradu“. (<http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/>; Ivanov, 1994)

Jaroslava Šonku je možné přirovnat k Janu Gebauerovi, jelikož Gebauer nejdříve hájil pravost RKZ a po jejich zkoumání obrátil svůj názor. A stejně tak to bylo i u Jaroslava Šonky, který patřil k velkým zastáncům RKZ, ale poté, co se zúčastnil chemického zkoumání RKZ, se jeho názor změnil. Ještě v roce 1966 vydal Šonka knihu „Vznik a vývoj sporů o Rukopisy“, kde se klonil k názorům zastánců RKZ. O rok později byl osloven Miroslavem Ivanovem, zarytým odpůrcem RKZ, aby se zúčastnil jako jeho oponent chemických zkoušek RKZ, které mu schválilo ministerstvo. Jaroslavu Šonkovi se Ivanovova nabídka zdála zvláštní, ale když mu M. Ivanov řekl, že si jej vybral především proto, že je největší soudobý znalec RKZ, čímž mu hodně zalichotil, nakonec souhlasil. (Ivanov, 1994; Ivanov, 2000)

Ještě než celý proces zkoumání začal, žádal Jaroslav Šonka, aby si jeho kolegové nastudovali odbornou literaturu, kterou je potřeba znát, pokud se budou zabývat RKZ. Aby nevynechali nic důležitého, sepsal jim to Šonka v „Rešerších pro informační přípravu technologického zkoumání Rukopisů“. Rešerše obsahovaly celkem 33 knih, které nemohli zkoumatelé samozřejmě stihnout přečíst. Co ale požadoval od svých budoucích spolupracovníků přečíst, byl „Návrh postupu prací při zkoumání Rukopisů“, který měl celkem 208 stran a který si všichni přečetli. Píše v něm, že se chce zabývat Bělohoubkovým zkoumáním RKZ, Vojtěchovými, Cordovými, Šafaříkovými a Střemchovými výsledky. (Ivanov, 1994)

V roce 1967 začalo zkoumání Ivanovova týmu RKZ. Do zkoumání RKZ se Jaroslav Šonka pustil s velikým optimismem a důvěrou v pravost RKZ. Během celého zkoumání dostával Šonka několik důkazních zásahů, ale stále se nevzdával své naděje. Otázka palimpsestu RZ a následně RK visela mezi Ivanovovým týmem už od začátku. Jaroslav Šonka byl šťastný, když zkoumal Rukopisy a použil k tomu stereomikroskop a nenacházel žádný důkaz palimpsestu, jenže Jindřich Sitta jej upozornil, že ještě nevyzkoušeli všechny možnosti. Tak se stalo, že když zkoumal Šonka s Josefíkem „V HANKA FECIT“ a snažili se rozluštit, zda je tam opravdu napsáno, že si RKZ Hanka podepsal, našli pod „V HANKA FECIT“ zbytky gotického písma, ze kterého se jim

podářilo rozluřit latinské slovo „*palmus*“ neboli řalm. Kdyř srovnají iniciály na této stránce RKZ s iniciály biblického řaltáře, nacházejí shodu u 3 ze 4 iniciál. Jaroslav řonka musel uznat, ře je RK palimpsest. Poté uř nacházel Ivanovův tým stále další a další původní písmena, která někdo vyřkrábal. Pod tíhou dalších a dalších důkazů musel na konci zkoumání Ivanovova týmu přehodnotit svůj postoj k RKZ. Po sepsání Protokolů o zkoumání RKZ se všichni z Ivanovova týmu pod to všechno podepsali, včetně Jaroslava řonky. (Ivanov, 1994; Ivanov, 1970)

Protokoly o zkoumání RKZ nebyly vydány (viz 3.7. Kriminalistické zkoumání v roce 1967-1971), jelikoř byly komunistickou stranou zakázány. řlenové Ivanovova týmu, jako Sitta a Srnc, skonřili bez práce. I Jaroslav řonka přiřel o práci, avřak řeřim mu „povolil“ pracovat jako vrátný ve strahovských kolejích. Protože se z řlenů Ivanovova týmu stali přátelé, věděli o sobě vcelku dost, a tak vypráví Miroslav Ivanov (1994) vtípnou příhodu o Jaroslavu řonkovi během jeho služby na vrátnici: „*Dr. řonka se chystal k překladau Platónových Dialogů o kráse. Měl tehdy k překládání zvlářt vhodné podmínky, (...) K ubytování pozdě večer přiřpěchal jakýsi středořkolský italský profesor. Avřak snad jediná řeř, která řonkovi chyběla v repertoáru jazykových znalostí, byla právě italřtina. Zkouřel to tedy s hostem německy – nic, anglicky – nic, francouzsky – nic. Stále se nemohli dohovorit. Tu ho napadla latina, a vida, to pan profesor zabral. Pak prý v jedněch italských novinách vyšel řlánek o dojmech onoho turisty z řech s chvalořeři na řeské portýry, kteří kromě všech nebo skoro všech evropských jazyků mluví plynně i antickou latinou a dávnou řeřtinou...*“ (Ivanov, s.150)

Po listopadu 1989 dořlo v na začátku 90. let k odtajnění Protokolů, které následně vyšly zkráceně v roce 1994 ve Sborníku Národního muzea, ale toho uř se Jaroslav řonka nedořil. (Ivanov, 1994)

5.4. Julius Enders

Julius Enders se narodil 13.dubna roku 1920 v řáslavi a zemřel 18.ledna 2005 v Malé Morávce. Po studiu na gymnázium byl přijat na FF v Praze, kde studoval řeckou a latinskou filologii. Jeho studium bylo přerušeno v roce 1939, kdy byly zruřené vysoké řkoly. Bez vysokořkolského vzdělání vyučoval německý jazyk. Po skonření 2. světové války se znovu vrátil na FF, kterou v roce 1948 ukonřil titulem PhDr. V témže roce nastoupila na politickou scénu komunistická strana, která mu nedovolila věnovat se práci na vědeckém poli. Opět vyučoval na základních a středních řkolách. Ve svém

volném čase se zabýval překlady, především z řečtiny, které ovšem nikdy nevyšly. Překládal například Aischyla nebo Pindara. V roce 1952 byl zadržen Veřejnou bezpečností a následně obviněn, že vyučuje ve školách dějiny podle sebe, a ne tak, jak to vyžaduje stát. Odsouzen byl k sedmi letům vězení, ale po čtyřech letech byl podmíněčně propuštěn. Rozsudek v sobě neslo i rozhodnutí soudu o ztrátě majetku. Po návratu z vězení byl Julius Enders nucen pracovat jako pomocný dělník. Na začátku 60. let se mu poštěstilo, že získal lepší práci v účetnictví u oděvního družstva, kde pracoval až do důchodového věku. V důchodu se zabýval nejen svou láskou k filologii, ale rád hrál i šachy, ve kterých se zúčastňoval republikových soutěží. (JE, 2010)

První zmínku o RKZ se dozvěděl J. Enders při studiích na škole a jeho první stať k Rukopisné otázce se jmenovala „Oni a já“. Nejvíce se do otázky rukopisné zahloubal až v polovině 60. let, kdy jeho zájem o RKZ vzbudil tehdy ještě jejich obhájce Jaroslav Šonka. Následně se postupně začal setkávat i s jinými obránci, kteří byli většinou bývalými členy ČSR, šlo například o Karla Urbana, Jaroslava Vopravila, Jiřího Riegera, Františka Adámka, aj. S mnoha bývalými členy ČSR si Enders často dopisoval. Na začátku 70. let se pustil do problematiky Rukopisů už naplno. Navíc tvrdil, že je nesmysl věnovat se pouze RKZ a nevěnovat pozornost žádným jiným rukopisným nálezům z té doby, jako například Evangelium sv. Jana, Milostné písní krále Václava, atd. Své práce nemohl jako nepohodlný občan publikovat, a tak je byl nucen psát pouze do šuplíku, anebo je publikoval samizdatově a jen pro pár známých z okruhu obránců RKZ. V samizdatu napsal například: „Evangelium sv. Jana, pravá památka staročeského písemnictví“, „Přízvuk a rytmus v Rukopise královédvorském a zelenohorském“, „Filologický rozbor glos Mater Verborum“, „Libušino proctví – pokus o rehabilitaci textu i jeho nálezce“, „Shrnutí estetického rozboru RKZ“, atd. (JE, 2010)

Na přelomu 60. a 70. let proběhlo zkoumání RKZ Ivanovovým týmem, který se svými výsledky staví na stranu rukopisného podvrhu. Julius Enders se zajímal o toto zkoumání, ovšem zákaz jejich zveřejnění mu nedovolil se s nimi jakkoli seznámit. Jeho názor na RKZ by to však nezměnilo, jelikož věřil, že zkoumání RKZ z hlediska jazykové vědy je dosti postačující. Chemii nedůvěřoval. (JE, 2010)

Práce Julia Enderse měly obrovský význam pro zastánce RKZ. Ti se snažili jeho práce více rozšířit, a tak začal boj o jejich vydání i přes všechny zákazy. V roce 1969 vyšla ve Sborníku Národního muzea kniha „RKZ – Dnešní stav poznání“. K jazykovědné stati Miroslava Komárka se vyjádřil Julius Enders a svou recenzi zaslal do

Sborníku Národního muzea k jejímu zveřejnění. Recenze Komárkovy stati byla Sborníku zaslána třikrát a ani jednou v něm nevyšla. J. Enders obdržel svou recenzi zpět spolu s dopisem, ve kterém nebyl uveden žádný důvod jeho nevydání, jednoduše v dopise bylo napsáno, že jeho recenzi nemohou vydat. Následně došlo k zákazu publikování jakýchkoli Endersových děl. Ještě navíc byl uvalen zákaz psát o RKZ jak v Muzejníku, tak ve Sborníku. (JE, 2010)

Julius Enders se přes veškerý zákaz dál věnoval Rukopisné otázce a nadále o ní psal knihy, které ovšem skončily pouze v šuplíku. Až po pádu komunistické strany mohla začít vycházet jeho díla. Do roku 1989 sepsal J. Enders dvě rozsáhlé práce, každá má okolo 400 stránek: „Jazykovědný rozbor Rukopisu královédvorského, zelenohorského a dalších staročeských textů s nimi spojených“ a „Rukopis zelenohorský a královédvorský. Vznik, styl a básnická hodnota staročeské orální poesie“, a 30 kratších studií na téma RKZ. Problém publikace nastal, když žádné z oslovených nakladatelství nechtělo vydat tak rozsáhlé Endersovy knihy. I když byl Julius Enders ochoten alespoň částečně financovat jejich vydání (získal odškodné jako politický vězeň), stále to nestačilo, a tak založil Jiří Urban v roce 1991 nakladatelství Neklan, které nejprve vydalo ARO I., kde žádalo i o finanční příspěvek, který mimo jiné dopomohl k dalším a dalším vydáním. V roce 1993 mohly obě dvě rozsáhlé Endersovy knihy konečně vyjít. (JE, 2010)

Ústav pro jazyk český byl požádán, aby vyjádřil stanovisko k Endersovým dílům. Ústav zamítl se jeho knihami zabývat s tím, že je rukopisná otázka již vyřešená. Dosud se neobjevilo žádné kritické stanovisko k pracím Julia Enderse: *„Na profesionální kritiku Endersových prací si budeme muset ještě nějakou dobu počkat. Ústav pro jazyk český zaslané publikace vrátil rychlostí, s kterou se podává horký brambor, spolu s konstatováním, že nemají důvodů pochybovat o správnosti úsudku svých kolegů, kteří Rukopisy odmítli. Na druhé straně vyjádřili pochybnosti o tom, zda prameny, jež Enders ve svých publikacích uvádí, lze vůbec aktivně zvládnout.“* (ARO III., s.141-142) Práce Julia Enderse byly ve většině případů vydány po roce 1989, ty které se však tištěného vydání nedočkaly, je možné najít v elektronické podobě na internetových stránkách ČSR anebo v Archivu ČSR. (JE, 2010; ARO III., 1995)

6. SPOLEČNOSTI NA OBRANU ČI ODPOR RKZ

6.1 Česká společnost rukopisná

Vznik tehdy ještě Československé společnosti rukopisné (ČSR) byl zapříčiněn především silným hlasem odpůrců a téměř vůbec žádným hlasem zastánců RKZ. Odpůrci RKZ byli z vrstvy vzdělaných lidí, patřili k nim především odchovanci Jana Gebauera nebo i Tomáše G. Masaryka. Vzhledem k tomu, že zastánci RKZ nebyli v té době nikterak organizováni, vznikl nápad sjednotit je do oficiální společnosti. (ARO I., 1991)

Důležitým milníkem pro obhájce bylo zkoumání Rukopisů dr. Viktorinem Vojtěchem, jehož práce byla první světovou válkou oddálena, ale následně promluvila v pravost RKZ. Zároveň s Vojtěchovými výsledky vydal prof. František Mareš „Vědecké metody realismu, zvláště v otázce Rukopisů“, kde kritizoval odpůrce RKZ a především jejich způsoby. Mareš byl obhájci příznivě přijat, a následně mu vycházely další práce, a tím se také probouzí nový veřejný zájem o RKZ, díky němuž vznikla i Československá společnost rukopisná. (ARO I., 1991)

ČSR byla založena v roce 1932 dr. Karlem Kettnerem, dr. Václavem Perekem a Janem Vrzalíkem, kteří požádali ministerstvo vnitra, aby ji uznalo, což se stalo. Na prvním zasedání ČSR byl ustanoven i předseda, stal se jím dr. Václav Perek. Následně jej nahradil dr. Viktorin Vojtěch, poté se stal předsedou Ing. Vilém Gotzl a posledním předsedou, před zrušením ČSR v roce 1952, byl dr. Jan Hlávka. (ARO I., 1991)

ČSR dbala na to, že je nepolitická společnost. Za svůj směr působení označovala především dokazování pravosti RKZ a chtěla znovunavrátit jejich slávu i u obyčejných lidí. ČSR působila na poli veřejné sféry svými přednáškami, organizovala řadu výletů, snažila se shromáždit veškeré knihy pojednávající o Rukopisech, čímž položila základy své vlastní knihovny, a ještě vydávala časopis Zprávy ČSR, jehož vydání bylo zastaveno v období Protektorátu. Po 2. světové válce byl časopis vydáván pod jiným názvem, ale jen v omezeném rozsahu. Už v roce 1952 byla ale ČSR nucena ukončit „dobrovolně“ svou činnost, a tak v době, kdy už její početné členstvo čítalo na 311 osob, skončila oficiálně 9. prosince 1952. (ARO I., 1991; <http://zfdanes.sweb.cz/>)

Po listopadové revoluci v roce 1989, se díky otevření nových možností a obnovením starých činností, ke svobodě slova přidala i ČSR (již Česká společnost

rukopisná) a začala opět ve svém veřejném působení. Nejprve se členové spolčovali v Klubu přátel Rukopisů, aby mohla být následně obnovena činnost ČSR a uznána ministerstvem vnitra. Zároveň obnovila i své původní cíle: „*posláním ČSR je vědecké bádání a popularizace poznatků o staročeských rukopisech a především snaha o řešení sporných otázek kolem RKZ.*“ (ARO II., s.94) Mimo to bylo jejím cílem přivolat i jiné obhájce RKZ mezi své řady. Prvním předsedou ČSR byl ustanoven Ing. Jiří Urban. (ARO II., 1993; <http://zfdanes.sweb.cz/>)

Prvním počinem ČSR bylo vydání „Rukopisů Královédvorského a Zelenohorského“. Mezi jejich další činnosti patří například vydávání Almanachů rukopisné obrany, pořádání řady přednášek. V těsném vztahu je ČSR s nakladatelstvím Neklan, ve kterém vychází i Almanachy anebo knihy Julia Enderse. Dále pak se věnuje zkoumání i jiných dochovaných památek uchovaných v Národním muzeu, jako třeba Evangelium sv. Jana, Mater verborum, aj. Členové ČSR mohou zkoumat i v Archivu hlavního města Prahy, se kterým mají smlouvu, a tak se konečně mohou seznámit s „Protokoly o zkoumání RKZ“. ČSR žádala v dopise ministerstvo kultury, aby bylo obnoveno zkoumání RKZ. Ministr se poradil s ředitelem Národního muzea, ale zkoumání RKZ nebylo povoleno. ČSR se alespoň snažila, aby mohla mít přístup k originálům Rukopisů a aby byly Rukopisy novodobě zdokumentovány, což se nezdařilo. Mimo jiné hledá společnost sponzory, kteří by podporovali její činnost. V roce 1994 se uskutečnila beseda o RKZ, kde vystoupil nejprve Břetislav Barašík se sumarizovaným výčtem rukopisných bojů, následně Julius Enders uváděl důkazy pravosti RKZ, Jiří Urban s přednáškou o soudobém sporu RKZ a jeho stanovisku k Ivanovově zkoumání a jako poslední vystoupil Vladimír Šaur, který mluvil za odpůrce RKZ a podával své důkazy. V roce 1995 se přidala ČSR do Společnosti přátel starožitností. (ARO I., 1991; ARO II., 1993; ARO III., 1995)

V roce 1998 žádala ČSR, aby Vědecká rada Akademie věd České republiky (AV ČR) prozkoumala její stanovisko k RKZ a spolu s tím jim zaslala své badatelské výsledky a práce Julia Enderse „Jazykovědný rozbor Rukopisu Královédvorského, Zelenohorského a dalších staročeských textů s nimi spojovaných“ a „RKZ, vznik, styl a hodnota staročeské orální poesie“. A odpověď: „*Vědecká rada AV ČR nepovažuje za vhodné vyhovět Vaší žádosti (...).*“ (ARO V., s.133), protože Vědecká rada AV ČR pokládá otázku pravosti RKZ za zcela vyřešenou. ČSR se jejich odpověď logicky nelíbila: „*Vzhledem k tomu, že se „chemických zkoušek z 60.let“ dovolává i cizina, je*

v zájmu samotné Akademie věd, aby zaujala k „úderným“, ale značně podivným metodám „chemického datování, uveřejněným ve druhém díle Sborníku výraznější stanovisko, než věčné mlčení.“ (ARO V., s.134)

V současné době spravuje ČSR i internetové stránky s názvem Rukopis Královédvorský a Zelenohorský na adrese www.rukopisy-rkz.cz. Zde se veřejně vyjadřuje k RKZ, publikuje své Zprávy, stránka obsahuje i fotodokumentaci Rukopisů, seznámení s osobnostmi kolem Rukopisů a všeobecně udává základní přehled kolem rukopisného dění. Tuto internetovou stránku lze i pročítat ve čtyřech světových jazycích, tedy v angličtině, němčině, francouzštině a ruštině. (<http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/>)

6.2 Almanachy rukopisné obrany

Jak již bylo řečeno, ARO jsou vydávány pod záštitou nakladatelství Neklan, ale především jsou řízeny Českou společností rukopisnou. Smyslem všech Almanachů je dokázat pravost Rukopisů, a proto také v nich publikují své články významní zastánci pravosti RKZ. Často se publikující autoři v ARO zabývají jinými autory, jejich knihami či studii o RKZ a vyjadřují k nim svůj postoj. Vydáváním ARO se docílilo toho, kvůli čemu byly vydávány, tedy upoutání pozornosti širší veřejnosti a zároveň přijetí dalších a dalších zastánců RKZ. To je patrné i na samotných vydáních Almanachů, zatímco ARO I. má pouze 55 stran, čítá poslední vydání ARO V. už 166 stránek. (ARO I., 1991; ARO V., 2000)

6.2.1 Almanach rukopisné obrany I.

ARO I. vyšel ve skrovném počtu přispěvatelů i počtu stránek. V prvním díle ARO prosazovali své názory velice zarytí obhájci Rukopisů: Julius Enders, Jiří Urban a Karel Urban. Posledním přispěvatelem v ARO I. je František Adámek, který je nám znám jako historik. První díl ARO má za úkol seznámit širší veřejnost s Československou společností rukopisnou, vysvětlit, co to je za organizaci a jaká byla její historie vzniku. Další článek napsal Julius Enders, v němž popisuje svůj názor, ale především výhrady ke knize „RKZ – dnešní stav poznání“ od Mojžíra Otruby, například: „*Dnešní stav poznání Rukopisů je neuspokojivý a způsob, jímž nám jej Sborník hleděl přiblížit, neuspokojuje rovněž.*“ (ARO I., s.17). Jiří Urban se ve svém článku vyjadřuje ke zkouškám RKZ Ivanovova týmu, poukazuje na některé chyby a

zároveň nízkou odbornost až nedokonalost. V dalším článku se Julius Enders zabývá vysvětlením jazykových nesrovnalostí v RKZ. Poslední článek napsal František Adámek, ale v době vydání ARO I. byl již po smrti, proto článek vyšel pod záštitou ČSR. Jeho článek vysvětluje, jak je to s odpůrci RKZ, kteří prosazují jeho podvrženost, přičemž článek posuzuje RKZ z hlediska historie jako pravý. (ARO I., 1991)

6.2.2 Almanach rukopisné obrany II.

Do ARO II. přispívají Jiří Urban, Julius Enders, Karel Urban a nově i Karel Nesměrák a Ondřej Sekanina. Jiří Urban přispěl hned třemi příspěvky do Almanachu. Jeho první článek se zaměřuje na zkoumání RKZ Ivanovovým týmem, výsledky oponentury ke stanovisku Ivanovova týmu, postojem KÚ k Ivanovovu týmu a samozřejmě do článku vnáší J. Urban své osobní připomínky. Další příspěvek napsal Julius Enders, kde vysvětluje slovní zásobu Rukopisů za pomoci jazykového atlasu. Následující příspěvek je opět od J. Enderse, zabývá se Písní vyšehradskou a jejím jazykovým rozbořem. Na J. Enderse navázal Karel Nesměrák, který uveřejnil v ARO II. opis Písně vyšehradské, kde zmiňuje odchylky mezi dosavad nezveřejněným opisem a originálem Písně vyšehradské a mimo to rozebírá z hlediska historie, jak to bylo s mongolským vpádem na naše území. Další článek Karla Urbana byl v ARO II. uveřejněn ČSR, jelikož v té době byl Karel Urban již mrtev. Karel Urban dokazuje na plánu Pražského hradu z období 10. století pravost údajů o Pražském hradě v RKZ: *„Rukopis Královédvorský není v rozporu s topografickými okolnostmi znázorněnými modelem, - naopak. Obojí, jak plastická rekonstrukce archeologů, tak literární památka se pro událost z r. 1004 vhodně doplňují, navzájem vysvětlují a potvrzují.“* (ARO II., s.83) Následující článek Jiřího Urbana se věnuje knize *„Češi v dějinách nové doby“*, napsané třemi autory publikujícími pod pseudonymem Podiven a vytýká knize chyby autorů o RKZ. Článek Ondřeje Sekaniny rozebírá znovu založení ČSR po listopadové revoluci. Jiří Urban se na konci ARO II. vyjadřuje k textu Jaromíra Slomka o RKZ. (ARO II., 1993)

6.2.3 Almanach rukopisné obrany III.

Opět již zaběhnutí přispěvatelé: J. Enders, J. Urban, v tomto vydání publikuje i O. Sekanina s dalším článkem o ČSR. K. Nesměrák s D. Štamberskou popisují ve svém článku první zkoumání RZ. Ve vlastním článku se K. Nesměrák zabývá výčtem ostatních památek často spojovaných s RKZ, př.: Milostná píseň krále Václava. Ve

třetím Almanachu se ještě dočteme, že o RKZ běžel 3. února 1995 na programu ČT2 pořad Příběh Rukopisů z cyklu Lapidárium. Na něj ČSR reagovala 13. února dopisem, kde vyčetla autorům jejich chyby a razila svou pravdu: „*Váš pořad o Rukopisech vynikal tendenčností a naprosto nevyhověl parametrům, které se pro objektivní zpravodajství žádají.*“ (ARO III., s.105) Odpověď České televize (ČT) přišla brzy a to s omluvou a slibem, že se už nebude Lapidárium RKZ zabývat. ARO III. dále publikuje Neznámý posudek českých chemiků z roku 1935 a věnuje se významným výročím, např. 75. narozeninám Julia Enderse či narozeninám Antonína Bělohoubka. (ARO III., 1995)

6.2.4 Almanach rukopisné obrany IV.

Opět přispívají svými články J. Enders, K. Nesměrák, O. Sekanina a J. Urban. Nově pak v ARO IV. uveřejnila svůj článek Dana Mentzlová, která se pokusila spojit RKZ s neobvyklou vědní disciplínou, tedy s matematikou. Jaroslav Riedl vzpomněl ve svém článku na prof. Jiřího Krále, který se kriticky vyslovil ke knize „RKZ – dnešní stav poznání“. Robert J. Hřebíček napsal článek k paleografickému přepisu RKZ, který vyšel v knize „RKZ – dnešní stav poznání“: „*Závěrem chci podotknout, že Kašparova práce je jednou z nejlepších a nejobjektivnějších prací ve Sborníku. A přes to je zde tolik věcí hodných kritických připomínek.*“ (ARO IV., s.40). Radomil Šolc vzpomíná v ARO IV. na přednášky v NM z listopadu 1995 u příležitosti dvoustého výročí narození P. J. Šafaříka. Opět se v ARO IV. objevují články k výročí, např. Z. S. Rutara či A. Frintu. Z literárního archivu v ARO IV. byly otištěny dopisy T. G. Masaryka či J. Nerudy a bylo připomenuto, jak vlastně rukopisné boje začaly. (ARO IV., 1997)

6.2.5 Almanach rukopisné obrany V.

Znovu přispívají svými články J. Enders, který napsal pro tento díl Almanachu pět článků, dále pak J. Urban se třemi články a K. Nesměrák se dvěma články. Jaroslav Gagan se v ARO V. vyjadřuje k dalšímu počínu ČT, jejímu pořadu z roku 1998 Salon český, který se zabýval RKZ. Článek nejprve tlumočí, co v pořadu zaznělo a následně reaguje na slova M. Ivanovova. Dana Menzlová se v článku zabývá „Kytičkou“ od J. W. Goetha a připomíná Goethův kladný vztah k RKZ. Z literárního archivu se mimo jiné v ARO V. objevil zajímavý článek F. Roubíka „Účast policie v útoku na Rukopisy roku 1858“ pod vedením policejního ředitele Páumana, který útočil proti V. Hankovi. (ARO V., 2000)

7. ROZBOR DIVADELNÍ HRY „ČESKÉ NEBE“

Divadelní hra „České nebe“ je poslední tvorbou z dílny Divadla Járy Cimrmana (DJC). Jejími autory jsou Zdeněk Svěrák, Ladislav Smoljak a úžasný Jára Cimrman (JC). Jára Cimrman je osobnost, která napsala všechna divadelní představení DJC a i když je pro některé tato osoba doslova modlou, je nutno dodat, že se jedná o osobnost fiktivní. JC je ve všech směrech naprosto dokonalý, sám se porovnává s vědci, vlastenci, filozofy, vynálezci, umělci, aj. O JC víme hodně málo a přesto mnoho. Víme, že žil na konci 19. a začátku 20. století, ale nevíme, kdy přesně zemřel, nebo dokonce jak vlastně vypadal. Díky tomu, že nevíme, kdy zemřel, mohou jeho stoupenci (cimrmanologové) inscenovat jeho „znovuobjevená“ díla, jako např. „České nebe“. Než byla objevena hra „České nebe“ mělo se za to, že JC zřejmě zemřel v první světové válce. DJC vzniklo v roce 1967 a bylo a doposud je pro něj typické, že v něm divadelní představení píše a následně hraje i autoři divadelní hry. DJC si zakládá na několika principech, které striktně dodržuje: ve svých řadách snese pouze mužské osazenstvo, herce-neherce, záleží jim hlavně na čistotě projevu, aby to nebylo herecké, ale zároveň, aby to nebylo až tak neherecké. Jednoduše řečeno, aby herci nehráli, aby tématem prostě žili a věřili v JC. Hry DJC mají v sobě řadu rysů, podle kterých je můžeme charakterizovat. V následujícím rozboru se budu zabývat čistě těmi rysy, které se nacházejí v divadelní hře „České nebe“. (Raková, 2011)

Každá divadelní hra JC se člení na dva oddíly. Pro první část hry je typický úvodní seminář, ve kterém se divák seznámí s novinkami o životě JC, které často souvisí s následující hrou. V drtivé většině si korelují z hlediska času, kdy se divadelní představení odehrává během 1. světové války a v úvodním semináři se mluví o činech JC v té samé době. Vznik úvodního semináře byl čistě náhodný, když Jiří Šebánek nedokázal napsat hru, napadlo ho, že by se na začátku každého představení přednášelo o JC, nápad se ujal a nyní je už typickou součástí DJC. Úvodní semináře jsou pro diváka důležité, protože v mnoha věcech mu předkládají informace, které následně zúročí v samotné hře. Postavení postav při přednáškách může mít dva způsoby, buď sedí cimrmanologové vedle mluvčího na jevišti na židlích anebo jako v případě „Českého nebe“ se přednášející střídají u přednáškového pultíku a na scéně je tedy pouze jeden mluvčí. Další typickou charakteristikou pro úvodní semináře DJC je vyzdvihování osobnosti JC, dochází až k heroizování JC a podtržení jeho geniality. Součástí úvodního semináře bývá řada úkonů spojených s JC, například se čtou jeho

dopisy, ukazují se jeho osobní předměty a v případě „Českého nebe“ se předvádí první hra, kterou JC napsal, ve které účinkuje Smil Flaška z Pardubic a Beneš Krabice z Veitmile. Přednášející v úvodním semináři citují svůj text o JC s doslova až kamennou tváří a důrazem, který má navodit textu věrohodnost, i když je jasné, že tomu tak není. Vědeckost je podtržena i jinými prvky jako třeba společenským oděvem přednášejícího či opravdovým pultem. Genialita přednášejících je vyzdvížena jejich mimikou, gesty, intonací, aj., které následně dotvářejí charakter postav. Například postava vojevůdce Josefa Václava Radeckého mluví zvýšeným a rázným až rozkazovačným hlasem při pronášení každého slova, aby bylo jasné, že se jedná o postavu zlou. (Raková, 2011)

Druhým oddílem je samotná divadelní hra (vždy jednoaktovka) napsaná JC, na které se spolupodíleli i osobnosti z DJC, kteří se spíše pokládají za obnovitele her JC, nikoli jejich autory. V této části je důležitým elementem divák, na kterém závisí vtipnost celé inscenace. Divák, který při úvodním semináři nedával pozor, si pak jednoaktovku v některých případech těžko domyslí. Přednášející už v úvodním semináři zapojují diváka do děje, například Zdeněk Svěrák cituje v souvislosti s RKZ o životě JC: *„Básničky jsou to pěkné a muselo jim to dát, pacholkům, práci, ale podvádět se nemá. Já sám (pozn. mi JC) jsem se ve finanční tísní drobného literárního podvodu také dopustil, když jsem prodal Bezručovi své „Slezské písně“.* (smích diváků) Z. Svěrák k divákům: *„To jste nevěděli?“* (České nebe, 2010) Často se stává, že si divák musí pravdu domyslet, což vyústí v komičnost: *„(...) hlavní roli v kauze rukopisných podvrhů hráli dva dobří kamarádi Josef Linda a Václav Hanka. V období, kdy své rukopisy objevili, bylo prvnímu z nich 27 a druhému 25 let a bydleli spolu v pražském podnájmu u Mádlů. Už na začátku příběhu stojí jeden podezřelý fakt. Josef Linda si při studiu dával pod nohy bezcennou knihu, aby ho nestudily dlaždice. Jednoho dne roku 1816 ho, čert ví proč, napadlo rozpárat její desky, a hle: našel v nich první rukopis: staročeskou Píseň vyšehradskou. Rok nato objevil – náhodou zrovna jeho kamarád Václav Hanka – další vzácnou památku, a to, jak sám uvedl, pod jarmarou v komoře kostela sv. Jana Křtitele ve Dvoře Králové. (...) Dnes se mu říká Rukopis královédvorský. (...) Oba mladí muži se zamilovali do dcery svých domácích Barbory Mádlové. A byl to Václav Hanka, kdo si Barboru vzal. Na svatbě mu byl za svědka malíř, restaurátor a znalec starých malířských technik František Horčíčka, správce obrazárny na zámku Zelená Hora. A právě odtud (...) přišel Václavu Hankovi (...) poštou Rukopis zelenohorský. (...) Nedávno (...) se začalo vážně pochybovat o pravosti*

„Slova o pluku Igorově“, nejslavnější slovanské památky z 12. století. (mimořádně do češtiny ji přeložil Václav Hanka.).“ (České nebe, 2010; Raková, 2010)

Prvním z řady mnoha zajímavých faktorů DJC je jeho jazyková komičnost, která je dovedena až do brilantního provedení. Jak již bylo řečeno, veškeré jazykové projevy jsou podtrženy mimikou, intonací a gesty, které dodávají celému projevu komický ráz. Například v úvodním semináři, kde se hovoří o životě JC, se přednášející snaží napnout diváka tím, že zcela záměrně prodlužuje svůj monolog, aby následně vyřkl neočekávanou pointu. Z jazykového hlediska se v úvodních seminářích hovoří spisovnou češtinou. Můžeme zde hovořit o poučení diváka, který v běžném životě nehovoří spisovně, ale měl by. V tomto ohledu lze zmínit, že Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak byli pedagogové. Často přednášející své diváky poučuje či vysvětluje (což působí velice komicky), aby pochopili pravý smysl: „(...) *Josef Dobrovský, světově proslulý slavista.* (Z. Svěrák doplňuje: „*Přátelé, abychom se dohodli na úrovni, na které se budeme pohybovat. Předpokládám, že nemusím vysvětlovat rozdíl mezi slavistou a slávistou. Josef Dobrovský byl slavista.*“). (České nebe, 2010; Raková, 2010)

V divadelních představeních DJC se objevují i cizí jazyky, často německý jazyk, anglický jazyk, maďarský jazyk, slovenský jazyk, polský jazyk, nebo nářečí, a dokonce i fiktivní jazyk domorodců. Jazyky jako takové dostávají v hrách nádech komičnosti, který je založen na jejich výslovnosti, akcentu, intonaci, aj. V „Českém nebi“ se objevuje anglický jazyk v úvodním semináři, kdy Zdeněk Svěrák hovoří o rakouském profesorovi Erichu Fiedlerovi, který se snažil přeložit knihu do českého jazyka, což poukazuje na jeho špatnou znalost anglického jazyka, protože „*přeložil titul encyklopedie „Who is who“ jako „Vlak je vlak*“.“. (České nebe, 2010) V této situaci spočívá vtip překladu na jeho doslovnosti, kdy slovo „who“ zní v českém jazyce jako citoslovce pro houkající vlak. (Raková, 2010)

Velice častým motivem DJC je motiv němectví. S německým jazykem můžeme spojit hry už jen z hlediska toho, že jsou psány v období Národního obrození, tedy v době, kdy se čeští vlastenci snaží německý jazyk potlačit a prosadit jazyk český. Zároveň se všeobecně ví, že JC pochází z rakousko-českého manželství, kdy jeho matka pochází z dnešního Rakouska a otec z dnešních Čech. Dále se ví, že se JC narodil na území dnešního Rakouska, ale předpokládá se, že dožil v Čechách. JC je znám svým proti rakouskouherským smyšlením, které se objevuje i v „Českém nebi“, kde

v jednoaktovce hraje i vojevůdce Josef Václav Radecký, významná vojenská osobnost pro Rakousko-Uhersko. J. V. Radecký narušuje v českém nebi komisi a na konci jednoaktovky jí rozpustí: „*V tom případě přečtu rozkaz R 714: Ruším českou nebeskou komisi!*“ (České nebe, 2010) Na čež jej nebeská komise vyžene a rozhodne se o osamostatnění Čech a Slováků od Rakouska-Uherska, ale Radecký jim předpovídá špatnou budoucnost. (Raková, 2010)

V každé hře DJC se objevují jména, která mají ve finále komický účinek. V „Českém nebi“ se žádná z postav nejmenuje tak, aby to vyvolalo vtipnost situace, ale vtipné pojmenování osob nacházíme tak, kde nám praotec Čech líčí, koho všeho přečetl a jejich titulní knihy, které se mu líbily, ale přitom jména autorů buď komolí, anebo jim přiřkne literární dílo jiného autora. „*Všechno už jsem přečet. Až na toho Stanislava Krychli Neumanna.*“ načež ho Komenský opravuje „*Stanislava Kostku Neumanna*“. (České nebe, 2010; Raková, 2010)

Celému DJC můžeme přiřknout název Divadlo mystifikace. Jak v úvodním semináři, tak následně v jednoaktovce, vždy se zde nachází mystifikace, ale to neznamena, že se tam nenachází i pravda. Navíc divák jde do DJC už s tím, že uvidí další mystifikující představení. Někdy dochází i k tomu, že se může divák ztratit a netuší, jak dalece jsou vyřčené repliky pravdivé anebo mystifikující. Hra „České nebe“ je celkově prodchnuta mystifikací. Už jen fakt, že celá jednoaktovka probíhá v nebi, je sama o sobě mystifikace. Mystifikace je v DJC používána i v souvislosti s pravdou, kdy je divák mystifikován lží, která je ale následně podtržena pravdivým faktem, což opět vzbuzuje mezi diváky komičnost. Například v „Českém nebi“ se objevuje sv. Václav nebo praotec Čech, kteří skutečně žili, ale s JC se ve skutečnosti nemohli setkat, jelikož žil v období Národního obrození. Vtipnost přichází v okamžiku, kdy je JC s těmito významnými osobnostmi srovnáván, například s jejich činy, a samozřejmě se jim JC vyrovná. To je patrné v rozmluvě, kterou vedou členové nebeské komise o tom, koho by ještě mezi sebe přijali (Raková, 2010):

Sv. Václav: „*Škoda, že ještě nezemřel Cimrman. To by byla posila.*“

Havlíček: „*No, také už se ho nemůžu dočkat.*“

Hus: „*A v čem vyniká ten Cimrman?*“

Havlíček: „*Prej ve všem.*“

Hus: „*Kdo to říkal?*“

Havlíček: „*Von.*“ (České nebe, 2010)

Dalším faktorem typickým pro DJC je historie. Na diváka jsou v tomto ohledu kladeny nároky, protože se počítá s tím, že je obeznámen se všeobecným přehledem českých dějin. „*Objevuje se v ní řada velkých postav naší historie. Možná že ne všechna jména a všechny události, ve kterých hrají roli, vám budou známé. Bud' proto, že jste v hodinách dějepisu nedávali pozor, nebo jste chyběli, nebo vám to vůbec neřekli.*“ (České nebe, 2010) Poslední věta odkazuje na komunismus, který některá fakta naší historie nezveřejňoval. (Raková, 2010)

Pro DJC jsou typické i některé postavy. V každé hře se nachází postava zlého muže, v případě „Českého nebe“ je tímto představitelem již zmiňovaný J. V. Radecký, dále pak naivní postava, kterou představuje babička Boženy Němcové, a poslední je poučující postava, kterou může představovat Jan Ámos Komenský. Další typickou postavou je postava ženy, kterou ale hraje pro DJC vždy muž (DJC je složeno čistě z mužského repertoáru). V mužském podání má žena všechny typické charakteristiky, které má mít, například když se babička Boženy Němcové snaží najít pro sebe muže, tak se ptá praotce Čecha, zda je vdovec a jestli je sám. (Raková, 2010)

Během představení jednoaktovky mohou diváci sledovat i prostředí, ve kterém se hra odehrává. Většinou jsou rekvizity zcela jednoduché a prosté, ale zároveň přesně vystihují prostředí děje. Zvláštní vsuvkou v „Českém nebi“ je příchod Miroslava Tyrše, který má na starosti v českém nebi tělesnou výchovu. Během průběhu hry přichází Tyrš celkem třikrát, aby si zacvičil se členy nebeské komise. Jejich cviky jsou zcela jednoduché a při cvičeních jsou zpívány české písně, jako například Ach synku, synku. (Raková, 2010; České nebe, 2010)

Mezi poslední témata objevující se v „Českém nebi“ patří tematika stáří, které je ve hře naznačeno, ale nikterak není rozebíráno do hloubky. Například, když hovoří praotec Čech: „*Největší spisovatel je Jirásek. A nejlepší, co napsal, jsou Starý pověsti český. A z nich je nejlepší pověst o mně. Jak jsem vás přivedl na Říp. Ten by tu měl bejt. Jirásek.*“ Načež ho Komenský opravuje, že v českém nebi být nemůže, jelikož ještě žije. A praotec Čech odpoví: „*Škoda.*“ Vlastenecké téma je rozebráno v úvodním semináři, kdy jde hlavně o košatá vlastenecká jména, která jsou pro JC směšná, ale zároveň chápe, že když se někdo jmenuje Václav Jebavý a chce být básníkem a symbolistou, přejmenuje se na Otokara Březinu, i když tedy nechápe (pozn. mi JC), co

se mu na jméno Václav nelíbilo. Téma erotiky, které se nachází ve hrách často, je v „Českém nebi“ jen částečně. Například když Mistr Jan Hus napadá osobnost Boženu Němcovou jako nestoudnici, pro kterou manželství nic neznamena. (Raková, 2010; České nebe, 2010)

Dokonalost DJC je dokládána třeba jen tím, že některé jeho repliky se dostaly do podvědomí celého českého národa a jsou užívány ve zcela běžné řeči. JC ovlivnil mnohé v Čechách, mimo jiné existuje soutěž na internetových stránkách s názvem „Pište s Járrou“, kam mohou cimrmanovští nadšenci zasílat svou vlastní literární tvorbu podobající se tvorbě JC. V České republice můžete narazit na výstavy JC, jeho pomníky, anebo se po JC dokonce jmenuje ulice. (Raková, 2010)

Na závěr si dovolím citovat slova Zdeňka Svěráka ze závěru přednášky o Rukopisných padělcích:

„Jak se na morální aspekt literární mystifikace díváme my cimrmanologové? My dobré úmysly falzifikátorů do jisté míry chápeme. A dovedeme dokonce i pochopit, že je taková práce těšila. Ale vymýšlet si události, které se nikdy nestaly, a postavy, které nikdy nežily, a po léta mystifikovat celý národ, to se nám opravdu, ale opravdu přičí.“ (České nebe, 2010)

8. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala Rukopisem královédvorským a zelenohorským. Jejich objev měl obrovský význam pro Národní obrození, které dychtilo po takovémto nálezu díla, jež obsahuje staročeskou literaturu. Zároveň jsem rozebrala boje, které se uskutečnily kvůli otázce pravosti či nepravosti RKZ. Důležitým bodem těchto rukopisných bojů byl soud s Václavem Hankou konaný v roce 1858, díky kterému se dochovala některá svědectví, osobní itinerář, aj. Dále pak byl důležitý rozbor RKZ Janem Gebauerem a T. G. Masarykem z hlediska jazykového, který poukazoval na nepravost RKZ. Za ten nejdůležitější přínos pro otázku rukopisných bojů pokládám zkoumání RKZ Ivanovovým týmem, který je zkoumal moderní technologií a v KÚ, kde zjistil, že RKZ jsou palimpsesty, což dokázal i doloženými fotografiemi. Jejich zkoumání mi přijde neobjektivnější už vzhledem k tomu, že se jej zúčastnili jak zkušení odborníci z KÚ, tak obhájce J. Šonka a odpůrce RKZ M. Ivanov. Z hlediska jazyka se do rukopisných bojů pustil i J. Enders, který dokazuje na svých příkladech a velice obsáhlých dílech pravost RKZ. Za přinejmenším zajímavou považuji studii prof. Daneše, který tvrdí, že RKZ pochází z roku 1500 a jsou jihoslovanského původu.

Poté, co jsem přečetla řadu knih k této rukopisné otázce, došla jsem k závěru, jako laik, že RKZ jsou podvrh a napsal je Václav Hanka s Lindou a Horčičkou. Samozřejmě nikomu neupírám právo myslet si opak, když někdo chce věřit v jejich pravost, může. Žijeme ve svobodné zemi a každý může věřit, v co bude chtít. Je to jako když někdo věří v Boha a jiný ne.

Dále jsem popisovala životy významných osobností, které se zapojily do rukopisných bojů. Nejvíc mě zaujalo, že jak Jan Gebauer, tak Jaroslav Šonka byli urputnými zastánci RKZ, ale poté, co se pustili do zkoumání Rukopisů mnohem podrobněji a pečlivěji, přešli na stranu odpůrců. I tento fakt mě utvrdil v názoru, že RKZ jsou falza.

Když se zdálo, že otázka rukopisů upadá v zapomnění, rozhodla se hrstka věrných založit Českou společnost rukopisnou, která měla za úkol dostat rukopisnou otázku opět na scénu a dokázat jejich pravost. Bohužel byla komunistickou nadvládou zrušena, ale znovu se zrodila po pádu vlády komunistické strany a začala vydávat i Almanachy rukopisné obrany, kde své názory zveřejňovala.

V poslední části bakalářské práce jsem se zabývala divadelním představením „České nebe“, které znovu v roce 2008, kdy mělo svou premiéru, připomnělo otázku

rukopisnou. Jejich aktéři velice vtipnou formou podávají lidem podrobnosti o nálezu RKZ a jiných rukopisech. Mluví o rukopisech jako o pravých, i když jasně poukazují na příliš velkou shodu náhod, např. Hanka byl kamarád Lindy, oba našli v krátké době Rukopisy dokazující historii staročeštiny, kamarádili se s Fr. Horčíčkou a Hanka byl známý falzátor.

Spor RKZ rozhodně patří podle Ivanovova (2000) svým rozsahem k největším ve světové literatuře. Pravdu o tom, zda jsou rukopisy podvrhy či nikoli se možná dozvíme v budoucnu, kdy bude technika modernější a šetrnější ke zkoumaným Rukopisům, aniž by musely být zničeny. Co se ale týče autora RKZ, to už se zřejmě se stoprocentní jistotou nikdy nedozvíme. I když mi dovoluete citovat slova z „Českého nebe“ (2010):

„Pravda vítězí, i když na čas poražena bývá.“

9. POUŽITÉ ZDROJE

9.1 Literatura

Almanach rukopisné obrany I. Vyd. 1. Praha: Neklan, 1991, 55 s. ISBN 80-900884-1-4. (v BP uvedeno jako: ARO I., 1991)

Almanach rukopisné obrany II. Vyd. 1. Praha: Neklan, 1993, 104 s. ISBN 80-900884-8-1. (v BP uvedeno jako: ARO II., 1993)

Almanach rukopisné obrany III. Vyd. 1. Praha: Neklan, 1995, 149 s. ISBN 80-900884-9-X. (v BP uvedeno jako: ARO III., 1995)

Almanach rukopisné obrany IV. Vyd. 1. Praha: Neklan, 1997, 107 s. ISBN 80-901987-3-2. (v BP uvedeno jako: ARO IV., 1997)

Almanach rukopisné obrany V. Vyd. 1. Praha: Neklan, 2000, 166 s. ISBN 80-902759-0-7. (v BP uvedeno jako: ARO V., 2000)

BLAHYNKA, Milan. *Čeští spisovatelé 20. století: Slovníková příručka*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1985.

DANEŠ, Zdenko Frankenberger: Jsou Rukopisy královédvorský a zelenohorský jihoslovanského původu? In: *Sborník Národního muzea v Praze* (řada C – Literární historie, č. 1-2). Praha: Pierot, 1992, s. 19.

DOBIÁŠ, Dalibor, Michal FRÁNEK, Martin HRDINA, Iva KREJČOVÁ a Kateřina PIORECKÁ. *Rukopisy královédvorský a zelenohorský a česká věda (1817-1885)*. 1. vyd. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2421-3.

ENDERS, Julius. *Rukopis Zelenohorský a Královédvorský – vznik, styl a básnická hodnota staročeské orální poezie*. 1. vyd. Praha: NEKLAN, 1993. ISBN 80-900884-7-3.

ENDERS, Julius. *Rukopis Zelenohorský a Královédvorský*. 1. vyd. Praha: NEKLAN, 1991. ISBN 80-900884-0-6.

HAMAN, Aleš. *Trvání v proměně: Česká literatura devatenáctého století*. 2. vyd. Praha: ARSCI, 2010. ISBN 978-80-7420-011-3.

IVANOV, Miroslav. *Tajemství Rukopisů královédvorského a zelenohorského*. 1. vyd. Třebíč: Blok, 2000. ISBN 80-7268-069-2.

IVANOV, Miroslav. *Utajené protokoly: aneb geniální podvod*. 1. vyd. Praha: MV ČR Centurion, 1994. ISBN 80-85821-06-00.

IVANOV, Miroslav. *Záhada rukopisu Královédvorského*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1970.

Julius Enders: Sborník vzpomínek a statí. 1. Vyd. Praha: Česká společnost rukopisná, 2010. ISBN 978-80-254-6531-8. (v BP uvedeno jako: JE, 2010)

OTRUBA, Mojmir. *Rukopisy královédvorský a zelenohorský: Dnešní stav poznání*. Praha: Československé akademie věd, 1969.

Slovník českých spisovatelů. 1. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-007-1. (v BP uvedeno jako: SČS, 2002)

URBAN, Jiří a Karel NESMĚRÁK. *Fakta o Protokolech RKZ*. 1. Praha: NEKLAN, 1996. ISBN 80-901987-1-8.

9.2 Internetové stránky

Jan Gebauer. *Ústav pro jazyk český* [online]. Akademie věd ČR [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.ujc.cas.cz/>

JEDLIČKA, Alois. *Kniha o životě a díle Jana Gebauera. Naše řeč* [online]. Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, 1987, ročník 70 (č.5), s. 251-255 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/>

RAKOVÁ, Ivana. *Specifika komiky Divadla Járy Cimrmana* [online]. 2011 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/262189/ff_b/Diplomova_prace.pdf. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita - Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Martina Musilová, Ph. D. (v BP uvedeno jako: Raková, 2011)

Rukopisy bez tajemství a záhad. Zdenko Frankenberger Daneš [online]. Jihlava: Obzor, 1995 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://zfdanes.sweb.cz/>

Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský [online]. Česká společnost rukopisná [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/>

9.3 Filmografie

České nebe: Cimrmanův dramatický kšaft [divadelní hra]. Režie Ladislav SMOLJAK. Česká republika, 2010. ČT2 5.4.2016 20:00. (v BP uvedeno jako: České nebe, 2010)

9.4 Periodikum

PERNES, PH.D., Doc. PhDr. Jiří. Válka o Rukopisy. *Tajemství české minulosti*. 2011, (č.11): s. 30-33. ISSN 1804-2260.